

2.733

సామెతలు

జ్ఞాతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు: చిద్భాన్ డిల్లీసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 12

రాజమహేంద్రవరము 16-1-1989 1-2-1989

సంచికలు 6, 7

— ఈ సంచికలో —

జ్ఞాతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక
చిద్భాన్ డిల్లీసు సీతారామశాస్త్రి
PR
8.5.90

1. “బ్రాహ్మజ్ఞాన కళానిధి-శ్రీనాథుడు”	1- 8
2. భారతీయ సంస్కృతి - జానపదకళలు	8- 5
3. “ఆటవెలది” - సమీక్ష	5- 7
4. కవికొండల దేశభక్తి కవిత్వం	7-10
5. నదీసుందరి చూపక పరిశీలన	11-15
6. బాలనాహిత్యంలో పరిహాసపు గేయాలు	14-16
7. పుట్టపర్తి	15

రాజీవు సంచికలో:- 1. కవిజన రంజనము - అడిదము సూరకవి, 2. రాయప్రోలువారి రచనా శిల్పం 3. మైరావణ చరిత్ర-
ఇత్తివృత్త విర్మాణం, 4. బలివాడ కాంఠారావుగారి సామాజిక జీవన చిత్రణాత్మక కథలు మొదలగునవి
ఉంటాయి.

1, 16 లేదీలలో ప్రచురింపబడును.

వంశశ్రవ చందా రు. 12-00

విడి ప్రతి 0. 80 పై

శి మాసములకు రు. 6-50

★ స మా లో చ న ★

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

సంపాదకుడు : విద్యాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి
Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

“బ్రహ్మజ్ఞాన కళానిధి - శ్రీనాథుడు” సమీక్ష

— శ్రీ క్రొవ్విడి రామం వి. వి. వియర్.. వియిడి.

బ్రాహ్మదత్త వరప్రసాదుడు, ఉరుప్రజ్ఞా, విశేషోదయాజిహ్వా స్వాంతుడు, ఈశ్వరా ర్చన కళాశీలుడు, ఆధ్యర్థిత బ్రహ్మాంధాది మహాపురాణపయ తాత్పర్యార్థ నిర్ధారిత బ్రహ్మజ్ఞాన కళానిధి, అధ్యయనవేదకాఖాదీతి నిష్ఠాతుడు, కావ్య కళా సంశోభితుడు మహా కవి శ్రీనాథుడు - తన సమకాలికుల ప్రశంస లను అందుకొన్న ప్రతిభావంతుడు-ఈయ నను మహోజ్వల కావ్య కళాతపస్విగాను, రసకజన మనోభిరామములైన కావ్య పరిం వరలను సహృదయలోకానికి అందించిన మహాత్మునిగాను, విద్యాఖనిగాను మాత్రమే చాలమంది ఆరాధిస్తారు.

శ్రీనాథుడు కావ్యకళా తపస్వి మాత్రమే కాదు-బ్రహ్మజ్ఞాన కళానిధి- ఆ మహనీయు నకు గల తాత్విక సంపత్తిని, రసరమ్యంగా మాన్య శ్రీరాజీ హయగ్రీయ శర్మగారు ఆంధ్రలోకానికి అందించి కృతకృత్యులై నారు. వీరు శృష్టయజుర్వేదంలో, అశీతి ద్వయం క్రమాంతం అధ్యయనం చేసిన వేద విద్వాంసులు - భాషాప్రవీణ పరీక్షలోను, ఎం.ఎ.లోను ప్రతిభావంతంగా ఉత్తీర్ణులై పలు కులము కృషికు పాత్రులై నవారు.

చిన్నారి పొన్నారి చిరుత కూకటినాదే మర్తుతరాజ్ చరిత్రను రచించగలిగిన శ్రీనా థుడు బ్రాహ్మదత్త వరప్రసాదు డవడంలో ఆశ్చర్య మేముంది! ఈ మహాకవి ‘చింతా మణి’ మంత్రినిద్ధుడని శ్రీ హయగ్రీవశర్మ గారు పేర్కొన్నారు. అందుచేతనే శ్రీనాథుడు విద్యదోషధమైన నైషధాన్ని ఆంధ్రీకరించ గలిగేడు.

‘అపూర్వ వస్తు విరాజిత క్షమా ప్రతిభా’ అని ప్రతిభను కొందరు నిర్వచిస్తారు -ప్రజ్ఞా నవనవోన్మేషకాలినీ ప్రతిభా’ అని యీ శబ్దానికి మరి కొందరు అర్థంచెప్పుతారు - శ్రీనాథునికి కావ్య రచనలోను, ఆధ్యాత్మిక విద్యలోను గల ప్రతిభకు బ్రాహ్మదత్త వరప్రసా దుడిగడమే ఏకైక కారణ మని వేరే చెప్ప వక్కరలేదు.

యోగకాస్తానికి మూలపురుషుడు శివుడు- అద్వైతసిద్ధికి ఏకైక సాధనం యోగం - అందుచేత ఈ మహాకవి నైషధాంధ్రీకరణం తరువాత చాలావరకు శివప్రతిపాదకములైన గ్రంథాలే వ్రాసాడు - హరవిలాసం వీమ భండం, శివరాత్రిమాహాత్మ్యం మొదలైన అన్నిగ్రంథాలలోను, శివుడే నాయకుడు.

వేదం నిరుపమానమైన విజ్ఞానజ్యోతి - సమస్త కాస్తూరికు, విద్యలకు, కళలకు, అవి ఆస్పదం. మహాకవి శ్రీనాథుడు యజు ర్వేదాన్ని కూలంకషంగా అధ్యయనంచేసి, ఆ వేద విజ్ఞానాన్ని కావ్యకళతో మేళవించి తరుచోపాయాన్ని ఏర్పాదించేడు - కాశీలో గల వేదప్రచారాన్ని ప్రభావాన్ని ప్రశంసిస్తూ శ్రీనాథుడు-

‘వేయి కాలంతో సామవేదరాశి
యేక వింశతి రూపమై ఋత్విగమము
తొమ్మిదియు నూటయొక్కండు త్రోవలంది,
యొరిమె నాధర్వణయజున్పు యందు గాళి’

అని కాశీఖండంలో వ్రవచించేడు - ఈ వద్యం ఈ మహాకవి వేదకాలం పరిజ్ఞానానికి చక్కని మచ్చుతునక - ఇది అమూలకం ఆవడంచేత ఈ రచనలో వుండే ప్రత్యేకత శ్రీనాథునికి మాత్రమే చెందుతుంది. ఇంతే కాకుండా వేదాంతరగతమైన శర్మకాండలో కూడా యీ మహాకవి నిష్ఠాతుడు - కాశీ ఖండంలో శ్రీనాథుడు ఒకచోట - రేవయ్యే సాహా స్వదాన షట్కారంబు యదిహో త్రేతాగ్ని హోత్ర విధులు’ అని ఉటంకిత చేశాడు - స్వాహాశబ్దం రేవతలకు, స్వదాశబ్దం

పితృదేవతలకు చెందుతుంది - వషట్కార శబ్దం యజ్ఞయాగాదులకు సంబంధించినది - దక్షిణాగ్ని, అహవనీయం, గార్హపత్యం అనేవి శ్రేతాగ్నులు. అందుచేత కేవలం వేదాలలో గల జ్ఞానశాంధతో మాత్రమే కాక, కర్మశాంధతో కూడా యీ కవికి పరిచయం వున్న దనేది విస్పష్టంగా గోచరిస్తుంది.

వేదవిజ్ఞానంతో పాటు బ్రహ్మ విజ్ఞానం కూడా యీ మహావీయనకు పుష్కలంగా వుందని శ్రీరాజీ హయగ్రీవ శర్మగారు చక్కగా నిరూపించేడు. నైషధంలో నలుడు ఉపాసకుడైన జీవుడు - దమయంతి శ్రీ విద్యా న్వరూపం. ప్రాంతార మంత్రమునకు అధిష్ఠాన దేవత శ్రీదేవి. హంస కుండలినీ యోగ విద్యకు సంకేతం. జీవుణ్ణి కుండలినీ యోగవిద్యకు అనుసంధానం చేయడమే హంసరాయణారం. ఈ విధంగా జీవుడు జ్ఞాని అవుతాడని రాణీవారి సిద్ధాంతం. ఈ విధంగా నైషధంలో గల మంత్రకావ్య రహస్యాన్ని బ్రహ్మజ్ఞానకళావిధి కవిత్వంలో మనకు చవి చూపించేడు.

వేదవ్యాస అగస్త్యుల సంభాషణ, వారి వ్యరూప స్వరూపముల వివరణ, మోక్షపురుషార్థ పాదనానికి ఉదాహరణలుగా ఉపచరిస్తాయి. అత్రి మహర్షి యాజ్ఞవల్క్యుణ్ణి అత్యన్వరూపాన్ని గురించి ప్రశ్నిస్తాడు. ఈ సందర్భంలో కాశీఖండంలో శ్రీనాథుడు కుండలినీ మొదలైన వివిధ శక్తులను గురించి, యెన్నో విషయాలను వివరిస్తాడు - దేహమే దేవాలయం - జీవుడే దేవుడు - అజ్ఞాన మనే నిర్మాల్యాన్ని కుడిచివేసిన తరువాత 'ఎరుక' ఏర్పడుతుంది. అనంతరం అహంబ్రహ్మస్మి అనే అద్వైతస్థితిని జీవుడు పొందుతాడు. యోగంవినా అత్యన్వరూప సాక్షాత్కారానికి మార్గం లేదని కాశీఖండంలో శ్రీనాథుడు విరాఘటంగా చెప్పాడు. ఆ మహాకవి విరూపించిన బ్రహ్మజ్ఞానవథాన్ని ఈ గ్రంథంలో శ్రీ రాణీవారు కరతలామలకం చేసేడు.

జ్ఞానం చేత మాత్రమే మోక్షం లభిస్తుందనే క్లిష్టమైన ఆధ్యాత్మిక సత్యాన్ని శ్రీనాథుడు తన కవితారాశితో మేళవించి యితహాసాల ద్వారా, ప్రవచనాలద్వారా తన గ్రంథాలలో వృష్టం చేసేడు.

పారాశర్యుడు పురాణ వాఙ్మయాన్ని అమూల్యగ్రంథంగా ఆపోసనం వట్టేడు - వద్దేని మిది పురాణాలకు, 18 ఉపపురాణాలకు ప్రత్యేకంగా నామకరణం చేసేడు - నామ సార్థక్యాన్ని నిరూపించేడు. వివిధ పురాణాలలో గల శ్లోకసంఖ్య దేవీభాగవతంలో సూచితమైన హయగ్రీవశర్మగారు వ్రాసేరు.

స్కందపురాణం విస్మృతిలో చాలా గొప్పది - దీనిలో 55 ఖండాలు వున్నట్లుగా పెద్దలు చెబుతారు. సర్గళ్ళ ప్రతిసర్గళ్ళ వంకో మన్వంతరాణిచ, వంకానుచరితంచేతి పురాణం వంచలక్షణం అనే న్యాయంచేత పురాణలక్షణం మనకు అవగతమౌతుంది. వరబ్రహ్మం నుంచి వరమాణువు వరకు ఈ పురాణాలలో స్ఫులింపబడని వస్తువులేదు. క్రుతి, స్మృతుల, నుండి ఆవిర్భూతమైన రర్మనిర్దేశం పురాణాలలో అభివ్యక్తమౌతుంది - చతుర్విద్యల యందు వెలుగునిచ్చే దీపంగా ఈ పురాణాన్ని పరిగణిస్తారు. స్కాంద పురాణానికి పారాంశంగాను, బ్రహ్మవిద్యకు ఆధికారణంగాను కాశీఖండాన్ని పెద్దలు పేనోళ్ళ కొనియాడుతారు - అందుచేతనే స్కాందపురాణాంతర్గత కాశీఖండ, భీమఖండాలను ఆంధ్రీకరించి, శ్రీనాథుడు తన అఖండపురాణ పరిజ్ఞానాన్ని, ఆధ్యాత్మిక విజ్ఞానాన్ని, లోకానికి అందించేడు. భీమఖండం గోదావరి ప్రాంతంయొక్క నాటిభౌగోళిక పరిజ్ఞానానికి అద్దం వడుతుందని కీ॥ శే॥ నిడదవోలు వేంకటరావుగారు ఒక పురుష పథలో ముచ్చటించేరు.

అష్టాదశ పురాణాలలోను, 10 పురాణాలు యోగీశ్వరేశ్వరుడైన వరమ శివునిగురించి ముచ్చటిస్తాయి - ఈ విషయాన్నే కాశీఖండంలో శ్రీనాథుడు.

'వరుష నేనిమిది యవ్యదేవతలదెల్పు వది పురాణంబు బీళ్ళరు బ్రస్తుతించు చంద్రమౌళి ప్రభావంబు సమదికముగ క్రుతులయట్ల పురాణ సంహితలు నడచు'

బ్రహ్మమును ఎకగుటకు జాతితో పని లేదనిన్ని, బ్రాహ్మణుడు అనే శబ్దానికి బ్రహ్మజ్ఞానము కలవాడు మాత్రమే అర్థమనిన్ని వివరిస్తూ శ్రీ హయగ్రీవశర్మగారు 'వేదపాఠంకు విప్రాజాంబ్రహ్మజ్ఞానంకు బ్రాహ్మణాః' అనే భారతంలోని శ్లోక పాదాన్ని ఉదహరించేరు.

విశ్వశ్రేయస్సును కాంక్షించడమే కావ్య లక్షణ మని ఆలంకారిక నిర్వచనం. మానవుడు పాశవిక వ్రవృత్తిని పరిత్యజించి, దైవీవ్రవృత్తిని అలంబించిన నాడు విశ్వ శ్రేయస్సుకు ఐంగారు బాట ఏర్పడుతుంది. బ్రహ్మజ్ఞానాన్ని ప్రతిపాదించే కావ్యకళ సమన్వితాలైన గ్రంథాలు విశ్వశ్రేయస్సుకు తోడ్పడుతాయి. కాశీఖండం, భీమఖండం వంటి మహోత్కృష్టములైన రచనల ద్వారా మహాకవి శ్రీనాథుడు ఈ మహాత్కార్యాన్ని నిర్వహించేడు.

శ్రీనాథుడు బ్రహ్మాండాది మహాపురాణ చయతత్పర్యార్థ నిర్ధారిత ప్రతిభావంతు డని యిది వరకే మనవిచేసేను. శ్రీహయగ్రీవ శర్మగారు ఈ మహాకవి పురాణతత్పర్యాన్నే విధంగా నిర్ధారణ చేసేదో యథార్థంగా నిరూపించేరు. అంతేకాదు ఈ మహాకవి ఈశ్వరార్చన కళాశీలుడు. భీమఖండంలో, శ్రీనాథుడు క్షేత్ర మహత్వాన్ని వివరిస్తూ -

'కార్తికే వేళ భీమశంకరుని వగర దూరు నెవ్వాడు చిచ్చు తోరణంబు నతడు దూరడు ప్రాణనిర్భాణ వేళ హైరయమ పట్టణ ద్వారతోరణంబు.' అని వ్రాసేడు.

కృష్ణయజుర్వేదం, వేదపురుషుని కీర్తన. దీనిని సాంగోపాంగముగా గురుచరణ సన్ని తరువాయి కి ప పేజీలో

భారతీయ సంస్కృతి - జానపద కళలు

— డా॥ విట్టు వేంకటేశ్వర్లు

విశ్వంలోని సర్వజీవరాసుల్లోనూ మానవునికి మాత్రమే సంస్కృతి ఉంది. ప్రపంచ దేశాలన్నింటిలోనూ ఆయా దేశాల నైవర్గిక పరిస్థితుల కనుగుణంగానూ, పురోభివృద్ధి శాంక్షతోనూ అచటి ప్రజలు తమ జీవనాన్ని మలచుకుంటారు. ఈ జీవనవిధానాన్ని తెలిపేదే సంస్కృతి. మానవులుపాటించే ఆచార సంప్రదాయాలు, మతరాజకీయాలు, నీతినియమాలు, ధర్మం, చట్టం, లలితకళలు మొదలయినవన్నీ సంస్కృతిలో చేరుతాయి.

ప్రపంచంలోని సాంస్కృతిక చరిత్రగల దేశాల్లో భారతదేశానికి ప్రముఖస్థానం ఉంది. మొహంజోదారో, హరప్పాలో బయల్పడిన కట్టడాలవల్ల అతిప్రాచీన సింధుప్రజల సంస్కృతి స్పష్టంగా తెలుస్తుంది. ఆర్యాచీన భారతీయ సంస్కృతికి ఎన్నోకట్టడాలు, శాసనాలు, చారిత్రిక గ్రంథాలు, పురాణాలు, కావ్యాలు, శాస్త్రగ్రంథాలు మూలాధారాలుగా నిలిచాయి.

సారనాథ్, వలంద, సాంచి, అమరావతి, విక్రమశిల, వల్లభి, మహాబలిపురం, కాంచి, బాదామి, అమృతనర్, అంబర్, రామేశ్వరం, మధుర, ఖజురాహో, కోజిర్క, బాగ్, అజ్మీర్, అగ్రా మొదలైన కట్టడాలూ, బౌద్ధ జైన కైవ వైష్ణవ మతాల శాసనాలు. ఇతర శాసనాలు, వేదాలు, ఉపనిషత్తులు, పురాణాలు, భారతభాగవతరామాయణాలు, నాట్యశాస్త్రం, అలంకార గ్రంథాలు మొదలైనవి మనప్రాచీన సంస్కృతికి చిహ్నాలుగా మిగిలాయి.

చనరా, దీపావళి, సంక్రాంతి, వినాయక చవితి, హోరి, రజబందనం, కృష్ణాష్టమి, నాగపంచమి, శివరాత్రి, వసంతపంచమి, శ్రీరామనవమి, మొదలైన జాతీయపండు

గలా, ఓనమ్, కుంభమేల, మాఘమేల, రథయాత్ర, రాసరీల మొదలైన ప్రాంతీయ పండుగలూ మనపురాణ సంస్కృతికి విదర్శనాలు. బుద్ధజయంతి, మహావీర జయంతి, గురుపూజ మొదలైనవి మతసంస్కృతికి చారిత్రిక సూచికలు. ఇవన్నీ చాచాపు శిష్ట సంప్రదాయాలకు చెందినవి.

శిష్ట సంప్రదాయాల కంటేకూడా జానపద కళల ద్వారా సంస్కృతికి వేక్కువ ప్రచారం జరుగుతుంది. ప్రాచీన సంస్కృతిలో జానపదకళల ప్రస్తావన చాలతక్కువ, అనాటి వ్యవస్థలో ప్రజలకంటే పాలకులకే ఎక్కువ ప్రమేయం ఉండేది. కానీ నేటి సమాజంలో మనకు జానపదకళలు ప్రత్యక్ష సాక్ష్యాలు. భారతదేశంలో బౌద్ధ, జైన, హిందూ, మహమ్మదీయ, పారశీక, శిక్కు, క్రైస్తవ మొదలైన మతాలన్నీ ఉన్నాయి. కొన్నిమతాల్లో ఎన్నో కులాలున్నాయి. ఒక్కొక్క భాషాప్రాంతంలో 200 దాకా కులాలున్నాయి. వీరిందరికీ ప్రత్యేకమైన ఆచార వ్యవహారాలున్నాయి.

భారతదేశంలో బిల్లులు, గోండులు, మీనాలు, సంతాలు, ఓరోసులు, ముండాలు, ఖోండులు, నాగాలు, హోయ మొదలైన నూరు తెగలకుపైగా గిరిజనులున్నారు. ఒక్కొక్క తెగ మరలా వంశాలు, గోత్రాలు, గోత్రకూటాలు, ద్వితీయాలు, ఉపతెగలుగా విభజించబడిఉన్నాయి. వీరిందరి ఆచారసంప్రదాయాలు వేరువేరుగా ఉన్నాయి.

భారతదేశంలోని అన్నికులాల తెగల, మతాల ప్రజల మతరాజకీయ ఆర్థిక సామాజిక విషయాలు, వృత్తులు, ఆలోచనలు, ఆచారవ్యవహారాలు, ఆహార విహారాలు,

పండుగపండుకాలు, వినోదాలు, నమ్మకాలు, సాంకేతిక విజ్ఞానం, అటపాటలు, చిత్రం, శిల్పం, సంగీతం మొదలైన వన్నీ నేడు మన జానపద కళలద్వారా మనకు కనిపిస్తున్నాయి.

అంటే భారతీయ సంస్కృతికి ఈనాడు జానపద కళలు ప్రముఖ విహారాలుగా పనిచేస్తున్నాయని చెప్పవచ్చు. లాపై కొండల్లోని పెదురునృత్యం, బుగురుంబ నృత్యం, ఛోరోల నృత్యం మణిపూర్ నాగాల నృత్యం. లామాల ముసుగు నృత్యం, కోరీజాలమల నృత్యం, లంబాడీ ప్రిల నృత్యం, సిద్దీలబద్గ నృత్యం, రెప్పాల యుద్ధ నృత్యం, గడ్డీనృత్యం, పంగీ నృత్యం, బూరానృత్యం కక్షనృత్యం, దోగ్రా నృత్యం, ఛోరానృత్యం, బరిదినటి నృత్యం, ఛాలీనృత్యం, వసం నృత్యం, బిల్ నృత్యం, గడ్డికొతనృత్యం, జదుర్ నృత్యం, బొన్స నృత్యం, ఓరొర్ నృత్యం, గజన్ నృత్యం, పంతార్ నృత్యం, బోల్ నృత్యం, మారియా నృత్యం, కర్మానృత్యం, యూమార్ నృత్యం, చాండియా రాసనృత్యం, కబీఘాడీనృత్యం, భాంగ్రా నృత్యం, తిప్పని నృత్యం, గరాని నృత్యం, పవడానృత్యం. బొమ్మగుర్రం నృత్యం మొదలైన భారతీయ గిరిజనుల నృత్యరూపాలు ఎన్నోప్రచారంలో ఉన్నాయి. ఇక వారి భాష, ఆచార సంప్రదాయాలు, ఇతర కార్యకలాపాలు ఉండనే ఉన్నాయి.

2 వ పేజీ తరువాయి

దీని ఆద్యయనం చేసిన శ్రీనాథుడు, బ్రహ్మజ్ఞానకళానిధి. ఎంతోమంది సాహిత్యోపాసకులు శ్రీనాథుని సాహిత్య పాటవాన్ని మాత్రమే ప్రముఖంగా విశదీకరించేరు. వేదవిద్యా ప్రవీణులైన శ్రీరాజ్ హయగ్రీవశర్మ గారి మహాకవి యొక్క బ్రహ్మజ్ఞాన సంపత్తి నీ రచనలో నిరూపించి, ఆంధ్ర రోజానికి ఆపారమైన సేవచేసేరు. వీరి కృషి సర్వులకు శిరసా పరిధార్యం.

—.....—

జానపి బాడతయ సంస్కృతి నిధులు, నీటికి తోడు భారతీయ జానపద కళారూపాలన్నీ ఆపార సంపదలుగా విజృంభిస్తాయి.

భారతీయ సంస్కృతిలో తెలుగువారి సంస్కృతికి మొదటినుండి తగినస్థానం ఉంది. అది నేడు కూడా ఎదిరిపోతూ ఉందని చెప్పవచ్చు. నేటి తెలుగువారి సంస్కృతి జానపదకళారూపాల్లో ఎట్లా ఇమిడి ఉందో పరిశీలిద్దాం.

జానపద కళలలో సాంఘికాచారాలు, వస్తు సంస్కృతి, సాంకేతిక పరిజ్ఞానం మొదలైన విధానాల్లో మనకు ఈ సంస్కృతి గోచరమవుతుంది.

శబ్దకళలలో జానపద గేయం, గద్యం, సామెతలు, పొడుపులు, భాష మొదలైనవి ముఖ్యమే. గేయాల్లో కథ రహితాలు కొన్ని; కథా సహితాలుకొన్ని, కథారహితాలు చిన్న చిన్నవిగానూ, భావయుక్తంగానూ, ఉంటాయి. వీటిలో ముఖ్యంగా పాదమార్మికత త్వం, ఐందు త్వం, ఆత్మవరత్వం కనిపిస్తుంటాయి. పుట్టుక, పెళ్లిళ్లు, పేరంటాలు, బావులు, పండుగలు, పూజలు, ఆహార విహారాలు, ఆచారవ్యవహారాలు, నీతివియమాలు, కట్టుబాట్లు, ఇంటివిశ్వాససరాలైన కత్తి గొడ్డలి, కంకి, కొడవలి, రోలు, రోకలి, బుదురు, తిరగలి, పీట, చేతి, బుట్ట, తట్ట, పారా - ముగ్గు, దూడ, పేడ, మంచం, కంచం, ముక్క, పిల్లి, చేను, కంచె, చెరువు, గుంట, పంటలు, కోతలు, నాట్లు, ఎద్దు, మొద్దు, బుర్రె, గొర్రె, పండ్లు, పూలు మొదలైనవెన్నో జన జీవన విధానాల్లోని విషయాలు తెలుస్తాయి.

కథ గేయాల్లో కథ ముఖ్యంగా ఉంటుంది. ఒక్కొక్క సంఘటనకు ఒక్కొక్క కథ ఉంటుంది. ఇవి దారిద్ర్య, పౌరాణిక, మత, తత్వ పరమైన గేయాలుగాను, శృంగారవీర అద్భుత హాస్యరస గేయాలుగాను చెప్పకోవచ్చు. వల్నాటివీరుల కథ, కాటమరాజుకథ,

సర్వాయిపావడు కథ, బొప్పిలివీరుల కథ, మరాటికథలు, బాలనాగమ్మకథ మొదలైనవెన్నో వీర అద్భుతకథలు మనకు కనిస్తాయి. జంగంకథలు, వంజ కథలు, రుంజ కథలు, జముకుల కథలు, ఒగ్గుకథలు, బుర్ర కథలు, పిచ్చుకుంటుల కథలు, కొమ్ముదానర్ల కథలు, చెంచుకథలు, జోగుల కథలు, తంబురకథలు, దైసిడి కథలు, కారద కథలు మొదలైనవెన్నో వాద్యాలను ఆధారంగా చేసుకుని వృత్తిగా స్వీకరించి కథాగానాలు చేసే వారున్నారు. ఇకమన ఇండ్లలో అశ్వ-తాత, అన్నా-చెల్లి, అక్కా - తమ్ముళ్ళు చెప్పుకునే కథలు, పాడుకునే కథాగేయాలు కోకొల్లలు.

గద్యం పురాణాలు, ఐతిహ్యాలు, కట్టుకథల రూపాల్లో ఉంటుంది. పురాణకథలలో సృష్టికర్త మొదలు అంతా వస్తారు. మానవులు, దేవతలు, రాక్షసులు, దయ్యాలు, భూతాలు, జంతువులు, వృక్షాలు అసలు ఈ విశ్వం అంతా ఎల్లా సృష్టించబడిందో చెబుతాయి. సూర్యచంద్ర నక్షత్రాదులు, నదులు, వముద్రాలు పర్వతాలు మొదలయిన వన్నీ వీటికి వస్తువులే.

స్థావిక కథలు, ఆత్మబలి, నరబలి, రహస్యనిధి, యుద్ధకథలు, పంశకీర్తనలన్నీ ఐతిహ్యాల్లో కనిపిస్తాయి.

అద్భుత, ఐనోద, వసుస్యాత్మక కథలు ప్రాణుల కథలు, పేదరాక పెద్దమ్మ కథలు, చింతామణికథలు, గుడ్డిపోలి కథలు, భట్టి విక్రమార్కు కథలు మొదలైన వన్నీ కట్టుకథలుగా చెప్పకుంటాం.

సామెతలను పరిశీలించే వాటిలో మనజీవన విధానమంతా తొంగిచూస్తుంది. ఒక్కొక్క అనుభవం వెనుకఉన్న పరిపూర్ణ జీవిత సత్యమంతా సామెతల్లో దాగిఉంటుంది.

పేదవాని కోపం పెదవికి చేటు,
వల్లకొచ్చి ముంత దాచినట్లు

తాతకు దగ్గు నేర్పినట్లు.

అత్తమీది కోపం దుత్తమీద చూపినట్లు,
పులిని చూసి నక్క వాత పెట్టుకున్నట్లు - మొదలైన విధంగా వస్తు వస్తువులు, సంబంధబాంధవ్యాలు, కష్టసుఖాలు, మానవుని దైవధీని కార్యక్రమాలన్నీ ఈ సామెతల్లో చోటు చేసుకుంటాయి.

ఇక పొడుపులన్నీ విజ్ఞాన సింధువులే, గుడిచుట్టువల్లన - గుడిలోన తెల్లన,
దావట్టలేరు - చింకను బెట్టలేరు,
చీటిందో - జడల దెయ్యం,
చిటాచికోమ్మన - మిఠాయి పొట్టం,
ఎవిమిదెముకలు - తల్దేడు పోగులు,
నేలనాకి మూలన కూర్చుంది,
నట్టుమంత మర్రి - నడితే లేవదు -

ఇట్లా పొడుపుల్లో చిన్నవి, పెద్దవి, కథల రూపంలో; పాటల రూపంలో ఎన్నోరకాలున్నాయి. ఇవి మనుష్యులతో, పశుపక్ష్యదులతో, సమస్త వస్తువులతో సంబంధాన్ని తెలుపుతాయి. ఈ పొడుపుల్నే విప్పు కథ, అద్భుతకథ, కాస్త్రాలు అంటుంటారు. ఒకరు ప్రశ్నించడం, మరొకరు జవాబు చెప్పడం ఇందులోని చమత్కారం. వీటిలో పాల్గొన్నంత పేపు మెదడుకు మేత కావలసిందే.

ప్రజల తిట్లు, ఒట్లు, హాస్యాలు మొదలైన నిత్య - వాదకంలోని సంభాషణ అంతా భాషద్వారా తెలుస్తుంది.

సాంఘికాచారాలు జీవన విధానాన్ని మన కళ్ళు ఎదుటి ప్రదర్శించే రూపకాలు. దాపు పుట్టుకల కర్మకాండలు, మురుపులు, జామెత్తులు, దృష్టి తియ్యడం, కుసునాలు, నమ్మకాలు, నోములు, జాతరలు, పండుగలు, ఐనోదాలు, ఆటలు మొదలైనవన్నీ సామాజిక ఆచారాల్లో కనిపిస్తాయి. అంద్రప్రదేశ్ లో కనిపించే ఉరుములు, కరిగి, కలావం, పగటి వేపాలు, కనక తప్పెట్లు, కత్తిసాము-కత్తె సాము, కాటిపాపలు, కోలాటం, చెక్కెరుకవ, బొమ్మలాట, కొయ్యకాళ్ళు, గంగిరెద్దులాట,

గరుడమృత్యుం, కోయమృత్యుం, కర్పూర
మృత్యుం, జానకం, దేవరపెద్దె, దొమ్మరా
టలు, బుట్టబొమ్మలు, బోనాల వృత్యం,
మొరవణి, మోడి, వీధిభాగవతం, యక్షానం,
తూర్పు భాగవతం, విచిత్రవేషాలు మొదలైన
కళాకూపాలన్నీ ఏదో ఒక సందర్భంలో
మనం గమనిస్తూనే ఉన్నాం. కొందరు
వీటిని ఆధారంగా చేసుకుని జీవనం గడుపు
తున్నారు. ఇవి మతాచారాల్లో, పండుగల్లో,
జాతరల్లో, కొలువుల్లో వినోదసమయాల్లో
పలురకాలుగా ప్రదర్శింపబడుతున్నాయి.

వస్తువముదాయం ద్వారాతెలిసే సంస్కృతి
విత్యం మన అనుభవంలోనిదే. పండులు,
పాత్రలు, దినుసులు, తిండి పదార్థాలు,
దాన్యాలు, కాయలు, చిత్రనాలు, కూరలు,
వళ్ళు, మాంసం, పానీయాలు, జలాలు
మొదలైన ఆహార పదార్థాలు; కుంకుమ,
గాజాలు, అభరణాలు, మంగళమాత్రం,
మట్టెలు, కమ్మలు, చీర, రవిక, ముక్కెర,
ఒడ్డాణం మొదలైన శ్రీల ఆలంకరణ విధా
నాలు; చిత్రకళల్లోవాడే ఆకులు, పువ్వులు,
చెక్కలు, వేళ్ళు, జెరళ్ళు, రంగులు, ఐంగ
రం, పెండి, రాగి, ఇనుము, రాయి, రత్నాలు,
ఎముకలు, దంతాలు, చర్మం, ఉన్ని,
గవ్వలు మొదలయినవన్నీ మనసంస్కృతికి
ప్రతిరూపాలే.

కొండపల్లి దొమ్మలు, నిర్మల్ కొయ్య
దొమ్మలు, ఇందరు శాశివపు దొమ్మలు,
కడవ, చిత్తూరు, తిల్లాల్లోని చందనపు దొమ్మలు
మొదలైన శిల్పకళలలో నామానాలు, విగ్ర
హాలు, మకరతోరణాలు, గ్రామదేవతలు,
కీలుగుర్రాలు మొదలైన విత్య పరిచితాలన్నీ
కనిపిస్తాయి.

సాంకేతిక విషయాల్లో విజ్ఞానం కోజ
కోజకూ పెరుగుతుంది. సాంకేతిక అభివృద్ధి
అంతా జానపద కళాకూపాల ద్వారా మనకు
తెలుస్తూనే ఉంది. అలాంటి ర్థామాలను
'తవ్వడ' లన్నా నైలాదలను, ముఖ్య

“అటవెలది” - సమీక్ష

— శ్రీమతి దిపిక. దేవి ప్రకాష్.

‘అటవెలది’ కావ్యనాయిక శ్రీ వజ్రం
కాళిదాసుగారి మానస సరోవరంలో విహరించే
‘రాజహంస.’ ఇది సతీస్కృతి కావ్యం. సాధా
రణంగా ఆత్మీయులు దూరమయి నప్పుడు
వారిపై గల ప్రేమాభిమానాలను, మమతాను
రాగాలను, వారి స్మృతులను వ్యక్తీకరించ
డము ఈ కావ్యాలలో జరుగుతుంది. శ్రీనా
థుడు చివరి రోజులలో చెప్పిన ‘కాళికా
విశ్వేళు కలిసె వీరారెడ్డి రత్నాంబరమ్మలైరా
యదీచ్చు ....’ అన్న పద్యము, శ్రీకృష్ణ
దేవరాయలు మరణించినప్పుడు పెద్దవగారు
చెప్పిన ‘ఎదురైనచో తన మదకరిందము
డిగి శేలూత యొనగి ఎక్కిందుకొనియె ....’
అనే పద్యము, తమకి ప్రీతి పొతురైన
మహారాజుల మరణానికి స్మృతి చిహ్నాలుగా
చెప్పబడినవి. ఇందులో ప్రాధాన్యం వహిం
చేడి ఆత్మీయుల వియోగం శులన పిర్వదే
కోకం. ఇవి ఒక విధమైన దైరీలవంటివి.
తామర తంపరలాగా తమలో చెలరేడే భావా
లకు, జ్ఞానకాలకు ఒక అత్యంత ఉద్బింబి,

బండ్లన్నా రైళ్ళను ‘పొగబండ్ల’న్నా
యంత్రసామగ్రిని ‘మర’లన్నా వీటికి సం
బంధించిన ప్రతివస్తువు ఈ కళాకూపాల్లో
ఏదో ఒకరూపంలో చోటుచేసుకొనిఉంటుంది.
ఇన్ని పద్యముల్లో, ఇన్నిరకాల వస్తువంద
యంలో మనసంస్కృతి ఎందుగా ఇటుది
ఉంది. మనకు తెలియని ఎన్నో ప్రాచీన
సంప్రదాయాలను, గౌరవాలును, ఆచారాలను,
ఆశరణాలను, అలవాట్లను, ధర్మకాలను
జానపదకళలు తెలుపుతున్నాయి. మనం తెలు
సుకున్నా తెలుసుకోకపోయినా మన సంస్కృ
తిని జానపద కళలు ముందుతరాలకు తప్పక
తీసుకు పోతాయి.

ఆధార గ్రంథ: పుట్టిక

1) అల్లూరు జానపద విజ్ఞానం,

అక్షర రూప మిచ్చిననాడు అది వృత్తి
కావ్యం అవుతుంది. అటువంటిదే ఈ ‘అట
వెలది’ కావ్యం కూడా.

‘నీవురేని బ్రతుకు నిక్కబ్బ పీరంద్ర
గాధ భీక రాధికార మయము,
నాకశేఖరమ్మునన్ ప్రాణవాయువుల్
నింపు చుండు నెవుడు నీదుస్మృతులై!’

అటు ‘అటవెలది’ కావ్యానికి, ఇటు
పలులబారి జీవితానికి ప్రాణ ప్రదమైన
నాయిక ఆయన గృహలక్ష్మి శ్రీమతి వజ్రం
అన్నపూర్ణమ్మగారు. అమెరిందు ముతై డువ.
‘నిత్య పూజచేసి నిం దైన తుంకుమ
బొట్టు పొలి భాగమున మెరయగ
వచ్చునామె యంద మచ్చముగా మార్గ
శీతలక్ష్మి నీరులె-నిల్కిరించు!’

ఈమె శేవలలి మార్గశీర మహాలక్ష్మికాదు
భాగ్యదూటి కూడా. ఆ విషయమును ఎంత
చక్కగా వర్ణించాలో చూడండి.
‘తనుకు చూపులందు కళలు ప్రణందముల్
చూస రోయిల వితిహాసములును

దా. అర్జ్యయన్. మందరం, అంధ్రప్రదేశ్
సాహిత్య అకాడమీ ప్రచురణ.

2) తెలుగుజానపదగేయ : సాహిత్యం,
అచార్య వి. భామరాజు, హైదరాబాద్.

3) విజ్ఞాన పద్యకవ్యం, 2, 10, 14 వంపు
లాలు. తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ ప్రచురణ.

4) వల్నాటి సీమలో జానపద విజ్ఞానం,
డా. బిట్ట వెంకటేశ్వర్లు, వల్నాడు విద్వత్
షన్స్, గుంటూరు.

5) తెలుగుసామెతలు, తెలుగు విశ్వవిద్య
యాల ప్రచురణ.

6) విద్యార్థి కల్పకరువు.

(000)

నడలయందు నూత్న నాట్యకావ్యములు
చాటు నామె వాగ్యధూటి రీతిః'

ప్రకృతిలోని పరిపూర్ణ కోరికలన్నిలానిపోని
అమె సౌందర్యమును, సౌకుమార్యమును
రస హృదయుల కనులకు సాక్షాత్కరింప
జేస్తా రీయన.

'అమె కనులయందు నర విందముల సౌరు,
పెదవి వివృ మల్లెవిరుల నరులు,
చెక్కులన్ గులాబి చిన్నారి రేకులు,
అమె పూవు బోజి యనుచు దెలుపు.'

పూవు బోజి అనునది స్త్రీకి వర్ణన
పదము. ఆ పదము ఈమెకు సార్థకమయినది.
కళ్ళలో అరవించాలు; పడవరుసలో మల్లెల
మాలలు; చెక్కిళ్ళలో గులాబులు కలిగిన
అమె సాక్షాత్తు పూబోజియే. అందుకే సువాస
నలు వెదజల్లి, సువాసివిగా కన్నుమూసినది.
అపూర్వ నిర్మలత్వం సౌందర్యరాశి,
ప్రకృతి సహజ రాగరమ్యమూర్తి అయిన
అర్ధాంగి అర్ధాంతరంగా అంతర్ధాన మయితే
కాలమెల్ల దీర్ఘ కాళరాత్రిగ మూర్తి పోతుంది.
'మధురకాంతిపుంజ మయ జీవితాంబర
మందు' అందకారము అలముకొంటుంది.
చార రహిత జీవితము ఎలా ఉంటుందో
యితడు వర్ణించిన తీరు సహృదయులను
కదల్చివేస్తుంది.

'వర్ణహీన శిశిర పాదపమ్ములు, ఋక్ష
రహిత కిశ్కలాంబరములు, వనన
భరిత చిర్మ కల్య వంజరంబులు కదా
శిథిల విధుర జీర్ణ జీవితములు.'

శిశిరములో ఆకులు రాలి మోదైన చెట్ల
వలెను, వక్షత్రములు లేని, వల్లవి మల్లులు
క్రమింప ఆకాశమువలెను, శిథిల విధుర
జీవితం ఉంటుందని వర్ణిస్తారు.

వేదననుండి వేదాంతము ఉద్భవించి,
నిత్యసత్యము లయిన కొన్ని సూక్తి ముక్తా
లను అందిస్తుంది. అంటుంటేవి ఎన్నో
ఉన్నా మచ్చుకు రెండే రెండు వివరిస్తాను.

'తీరుచున్న కొంది కోరిక లెక్కు వా
భ్రాంత చిత్తులైన వారి కెప్పుడూ;
భోగభాగ్య మోహములను వాంచించని
తృప్తి కన్న లే దదృష్ట మెదియు!'

ఒక కోరిక తీరు సరికి వందకోరికలు
పుట్టుకువచ్చి అనంతృప్తి పెరిగి, అకాంతి
మిగులుతుంది. 'నగువృద్ధి మూడు జగముల
పూజ్యాండు, వంతోషి కెప్పుడు జరుగు
మనిము' అనే భాగవతములోని పద్యమును
గుర్తుకు తెస్తుంది.

ఇంక రెండవది :

'అభిల షేవకోటి కాత్యయై ప్రాణమై
అత్మ నిగ్రహమున కాది యగుచు
అందకార మణచు నాదిత్య రూపంబు
సర్వకర్తమయము జ్ఞాన మొకటె!'

అజ్ఞానం అనర్థ హేతువు కదా, చీకట్లను
తొలగించే సూర్యునితో జ్ఞానమును పోల్చేరు.

జీవిత చీకటిలోన చుక్కలు కనిపించి
వటుల కష్టములలో భగవానుడు కనిపిస్తాడు.
ఆ భగవంతుని ఈయన కోరిన దేమిదో
చూడండి.

'వలదు పడవి, వలదు భాగ్య తోగంటలు,
వలదు కవక వస్తు వాహనములు;
కాని కావలయు అకల్మష నిస్వార్థ
హావ భావ పూర్ణమైన మనసు!'
ఇది ముకుంద మాలలోని:

'నాస్థా దర్శే వ ఎనునివయే
నైవ కామోవభోగే
యద్యదృవ్యం భవతు భగవన్
పూజ్య కర్మాను రూపే
ఏతత్సార్వభృం మమ విహమతాం
జన్మ జన్మాంతరేని
త్యక్వాదామ్యో రుహాయుగ గతా
విశ్వలాభ క్తి లస్తు'

అనే శ్లోకాన్ని సూచిస్తున్నది. కవటం
లేని నిస్వార్థమైన, పరిపూర్ణమైన మనసును
పొందిత శ్రీకాళిదాసుగారు మనస్వి, యశస్వి.

భార్యలేని జీవితాన్ని గురించి చింతిస్తూనే
కవిత్వం వ్రాసేవారికి చక్కని మార్గవ కూడా
చేస్తారు.

"భావ కూన్య కవిత. వారిహీన నరస్సు,
వాసనాహీనమో నుమమ్ము,
కరుణలేని మనసు, కాంతి హీన గృహమ్ము,
చార రహిత జీవితమ్ము, వచ్చు!"

అనే పద్యంలో, భావయుక్తమైన కవి
త్వం వ్రాయాలని, అలా కావచ్చును అది
వాసనలేని పూవులా వ్యర్థమయిపోతుం దని
తెలియజేస్తారు. అంతేకాక పద్యకవిత్వం
వ్రాసేవారికి అటవెలది ఎంతటి సులభ
సాధ్యమో చెబుతూ, దాని గొప్పదనాన్ని ఈ
విధంగా తెలియజేస్తారు.

'నడలలోన నింపు నవ్యలావణ్యంబు
వలుకు నందు నిలుపు వలపు తలపు
అభిలషితస్పృకు పురుషార్థంబులందించు
సాటిలేని కైత అటవెలది!'
ఈ 'అటవెలది' కూడా సాటిలేనిదే.

స్వర్గతయైన అన్నపూర్ణమ్మ వీరికి దేవత.
అందుకే అమె వీరి కెలా కనిపిస్తోందో
చూడండి.

'కవలదెద వొక తరి గొరిగా, కల్యాణి
గా మరొక్క మారు కాంతు నిన్ను,
మాత వాడు, పర్యమంగళ వాడువు;
భగవతీ యటంచుఁ బ్రస్తుతింతు!'

భౌతిక కాయాన్ని వీడిన భార్య భగవతిగా
మారి ప్రస్తుతించ బడినది. ఈమెనే ఇంకొక
చోట దేవతామూర్తిగా దర్శిస్తారు.
'వానలోన తడిసి వచ్చుచుండిత యామెఁ
జూచినంత నాకుఁ జోద్యమయ్యె
వానకారు వేళ వరుణుడి పుడమికిఁ
బింపిన జలకవ్య వచ్చె ననుచు!'

వరుణుడు పంపిన 'జలకవ్య' అది అవ
దంలో ఒక విధమైన దేవకవ్యని ప్రకటించి
చేయడం జరిగిందే తప్ప, చలన చిత్రాలలో
కనిపించే అనత్యంత మాత్రం మన మనసుకు
చేరదు.

మనోజ్ఞమైన మరొక వరస:
'నిర్మలమగు శరద విశల నోకాళమ్ము
తారకాళి తోడ దనరు, నామె
స్నాతయై ధరించు జలతారు మక్కల
జిలుగు తళుకు వీలి వీర నాగ!'

'నీవు ధరించిన చుక్కల వీర నక్షత్రాలతో నిండిన వీలాకాళంలా ఉంది' అని సాధారణంగా అంటారు. కాని యిందులో చుక్కలతో నిండిన వీలాకాళమే యీమె చీరలాగ ఉందట, ఇది ఆమెపై వారికున్న గౌరవాన్ని తెలియజేస్తోంది. సామాన్యమైన ఉవమే యాన్ని ఉన్నతమైన ఉవమానానికి అపాదించడం, ఆ చెప్పే విషయానికి మరింత దృష్టిని చేకూర్చడమే అవుతుంది. ఇక్కడే పోతనగారు గుర్తుకువస్తారు. ఆయన గణేంద్ర మోక్షంలో:

'పాదద్వంద్వము నేరిమోపి, వనసున్
బందించి పంచేద్రీయో
న్మాదంబుం బరిమార్చి, బుద్ధిలతకున్
మారాకు హ తించి ని
ష్టేద బ్రహ్మ పదావలంబన రితిం
గ్రీడించు యోగీంద్ర మ
ర్యాదన్ నక్రిము విక్రిమించెగరి పా

దాక్రాంతి నిర్వక్తమై'
అని మొసలిని బ్రహ్మపదం కోరే యోగీంద్రునితో పోతన పోయిస్తాడు. అదే రీతిలో ఈ వర్ణన హృద్యంగా సాగుతుంది. ఇలా ప్రతి పద్యం ఒక రసగుళికగా మారి చదువరు లకు చవులూరిస్తుంది.
'మరవలేను నేను (నేను) - మరువగాజాలని, మరవబడని, న్యూతులు మరల మరల అర్థవమున లేచు అలలి విధమ్మున ఎదిగ అడుగు లందు సుదులు వడును.'

అంటూ తనలో నర్తించే సతీస్మృతులను అట వెలదులుగా మలచి, 'అటవెలది'గా గ్రంథస్థం చేసి, మన హాసగళం చేసిన శ్రీకాళిదాసుగారు సార్థకనామ రేయలు, ఇందు లోని ప్రతిపద్యం మధుర మనోహర సుందరా కృతిలో దర్శనమిచ్చి, పాఠకుల అంతరంగ రంగస్థలాలపై నాట్యమాడుతుంది.

...— ...

కవికొండల దేశభక్తి కవిత్వం

— డా. జి. విజయలక్ష్మి.

స్వాతంత్ర్యోద్యమ ప్రభావంతో తెలుగు సాహిత్యంలో దేశభక్తి కవిత్వం వెలసింది. మనదేశానికి, స్వాతంత్ర్యం రాకమునుపు సమాజం యావత్తు 'చైతన్యవంతమై స్వేచ్ఛ కోసం అలమటించింది. అకాలంలో కవులు, కూడా ఈ ఉద్యమంలో భాగస్వాములైనారు. దేశనాయకుల బోధలు కలిగించిన స్ఫూర్తితో వారు ఉత్తేజితులవడమే గాక జాతి జాగృతికి వైతాళికులైనారు. వీటన్నిటి ప్రభావంతో నవ్యసాహిత్యంలో దేశభిమానం పొంగులెత్తింది. మాతృదేశం కన్న ఇష్ట దేవత అన్యం లేదనేభావం వీరిలో కలెత్తింది. దేశభక్తి కవిత్వంలో ఆనాటి రాజకీయ, సాంఘిక సమస్యలు వ్యక్తమైనాయి. ఈ కవిత్వ ప్రపంచం రెండు దారులలో పరవళ్ళు త్రొక్కింది. మొదటిది జాతీయభావ ప్రబోధకమైనది. రెండవది రాష్ట్రాభిమానాన్ని ప్రకటించేది.

ఆధునిక కవులలో చిలకమర్తి, రాయప్రోలు, తుమ్మల మున్నగు వారెందరో ఇట్టి కవికలను వెలియించారు. వందొమ్మిదవ శతాబ్ది అంతమున ప్రభవించిన కవి కొండల వెంకటరావుగారు స్వదేశీయోద్యమ ప్రభావంతో పదదేశభక్తి గీతాలను రచించారు. గోదావరీ మండలంలో శ్రీరంగవల్లిణం వీరి స్వస్థలం. చిన్ననాటినుండే మనోహరమైన ప్రకృతి దృశ్యాలను చూచి వీరి కవిత్వ హృదయం పురికించి పోయేది. ప్రకృతి కవిగా, జానపద కవిగా ఆనాడు పేరు గాంచారు. వృత్తిరీత్యా న్యాయవాది అయినా సారస్వతనేవే తన జీవితంగా భావించాడు. భావకవిత్వంలో అన్ని కాలంలోనూ అసంఖ్యాకమైన గేయాలు రచించాడు. నవలలు, నాటకాలు, ఏకాంకికలు, కథలు, వ్యాసాలు,

శతకాలు, లఘుకావ్యాలు మున్నగున వెన్నెరచించారు.

ప్రథమ ప్రపంచ యుద్ధానంతరం వీరు దేశభిమానంతోను, రాష్ట్రాభిమానంతోను వందకు పైగా గీతకలు వ్రాసినట్లు చెప్పుకొన్నాడు. ఇవన్నీ 1927లో 'మాతృదేశ పంకిరసము' అను పుస్తకంలో ప్రచురించారు. అనేక గీతాలు 'భారతి', 'కృష్ణా' పత్రికలలో ప్రచురించ బడ్డాయి. కొన్ని అముద్రితా లున్నాయి. ఈ కాలంలో వీరి గీతాలు 1. జాతీయాభిమానానికి సంబంధించినవి. 2. రాష్ట్రాభిమానానికి సంబంధించినవి అను రెండు విభాగాలుగా వున్నాయి.

1. జాతీయాభిమానానికి సంబంధించినవి.
భారతదేశాన జన్మించడమే తన పూర్వజన్మ పుణ్యముగా ఎంచి కవి పురికించి పోతాడు.

'నాపూర్వ జన్మ మవాసన కొలది
నా పున్నెముల పంట నాణెంబు కొలది
భారతదేశాన ప్రభవించినాడ.

మనదేశమే ప్రపంచమున శ్రేష్ఠమైనదని, అట్టి భూమి ఎందునులేదని గర్విస్తాడు.

'ధర నెచ్చోటనైన దారనిలునె,
యిట్టి వరదరరాజి యెన్నదేని
అంతేగాక 'దీని మఱవనేర నే నిమిషము'
అని 'ఎందునున్న నిందు పొందెడు నానంద మంద నేర' నని కవి తనజన్మభూమికి పాటి వచ్చు దేశమీ విశ్వంలో ఎక్కడా లేదని నమ్ముతాడు.

'భవన్నదేశాల నొప్పైన దేశంబు నాకల్లి
దేశంబెగా - ఓరుమ్మ నేనున్న దేశంబే!

తొలిజన్మమున నాదుబొడ్డ పున్నెంటేమో - అనికవి తన పూర్వజన్మ సుకృతమే తప్పి దేశమున పుట్టించిందని భావిస్తాడు.

“నీకు పాదయుగళమేది వీరవ నిల్వలి
పేక కీకర కీరంపుట్రోది’ యని మాతృ
భూమిని కీర్తిస్తాడు.

‘భారతదేశమున గర్వయాని పాతీవంట
లకు నిలయమైనదని - ‘ఏను పుట్టినట్టి యీ
దేశమెట్టిది.

‘పౌరమైన ఖడ్గి చాలగలది’ అని తన
దేశ విశిష్టతను తెలిపి మురిసి పోతాడు.

తన చివ్యభూమియైన మాతృదేశమే తనకు
‘కవిత్వామృతము’ను అందించిన దని శృత
జ్ఞులు చూపుతారు.

‘నాడు జన్మభూమి యేదివ్యలోకమో
కొలను కొండ కనుమ పొలము వెంసి
యూహలున్నరిల్ల సుత్సాహ మెవగించి
మేళపించెఁ జేయు మేలు నల్ల - అని
స్వర్గంకంటె మిన్న అయిన తనజన్మ
భూమియే తన్ను, కవిగా తీర్చివదని భావి
స్తాడు. కొండలు, కొంకులలో మనోహరమై
ఉన్న తన గ్రామ మనిన కవికి ప్రాణము.

జన్మ విచ్చిన జననికంటె జన్మభూమియే
మిన్నయని వీరి తలంపు. అభావమీ క్రింది
గేయంలో చూద్దాము.

‘అట్టిలోన విడిచి మాయమ్మ ననుగొట్టు
నడిచి తానికంటె వదిగ దగుల
అమ్మకంటె మాతృదేశమునకెదయ
లెక్కుడంచు దలకు విక్కువముగ”

- అని లోకమెరుగని వనితలుడు తల్లి
కంటె పుడమితల్లియే గొప్ప అని భావించుట
‘కాల భారతంలో’ దేశభక్తిని తాగ్యతం చేస్తు
న్నది.

“మాతృదేశస్తవము” అనుగేయం వీరి
దేశభక్తిగీతికలలో ప్రముఖస్థానాన్ని ఆక్రమి
స్తున్నది.

‘నవనవోజయః భరతమహాళయః
నవరో దయమంజారహాసీ

మాతృస్థానే పుణ్యస్థానే
నేతు హిమాచలః మధ్యనే
గంగా విందు రక్షిత గంగా
కావేరీ కృష్ణాంహరీ.

అనే చరణంలో దేశంలోని నదుల స్తవము
వేస్తాడు. ఈ గేయం సంస్కృత రచన.
ఇందు మనదేశమయలి పోన్నత ఐర్య
తాడు, కనుల పండుగ చేసే ప్రకృతి పంపద
గాంచి తని వరకుకు దైపోతాడు.

‘జాతీయగీతిక’ అనే మరొక ప్రసిద్ధ
గీతం ‘అసాడు పాతశాలలో’ పాడ విడేది.
ఆకాశవాణి వల్లమార్లు దీన్ని ప్రసారం
చేస్తుంటుంది.

‘హిమగిరి శిఖరము వింద్యవనింద్రము
కన్యాకుమారి వదదీందీరము
స్ఫురితము, భరితము, చరితోర్ల రితము
స్వాతంత్ర్యముచే స్వాతంత్ర్యముచే
స్వాగత మనవోయి - తని పని వివవోయి
మనవోయి అనవోయి - జయ జయ జయ

మాతృదేశపు రామణీయకతః ఔన్నత్యం
భరతమాత పుత్రులైన తమకు తప్ప అన్యు
లకు తెలియదని తని భావిస్తాడు.

“మమ్ముగన్న మాతృదేశమా
రమ్యమైన మానివానమా

....
నీ హృదయం బెవరి కెరుక
నీ సుతులకె - నీసుతులకె’

హిమాచలము మొదలు కన్యాకుమారి
వర్యంతము గల మాతృభూమిని కనులారా
వీక్షించాలని కవికి గాఢమేళ కాంక్ష. కానీ
అది సాధ్యముకాలేదు. అయినా తన మనో
వీధులలో ఆయా ప్రదేశాల్ని సాక్షాత్కరింప
చేసుకొంటాడు.

‘హిమ వన్నగముల నేనెన్నడు గనుగొనలేదు
కానీ మోహనదృష్టికి - ఓహోయనఁ
బొడమనెడు

నీహారపు నికళాంకుల మొనెడు
నీరహితదూము
సింధువదంబున నేనెన్నడు గ్రగంకితలేదు
కానీ దేవావృర్భు - ఓహోయనఁ
దగులు చురదె’

దేశమాత న్వదూపాన్ని తలవలె తన్ను
లకు కట్టినట్లు చెప్పి చాలంలో దేశభక్తిని
తాగ్యతం కావిస్తాడు.
‘మంచులో నేముండి మాయమ్మకానః
రరినాల రామలు తారాకుమారః
పల్లదాన నేముండి మాయమ్మకానః
ముత్యాల మల్లెలు ముద్దుల ముకుదః’

ఇందు తల్లి తన కుమార్తెనికి మాతృభూమి
రమ్యతను పరకమందరంగా చాటి చెప్తుంది.
క్షేత్ర ప్రళప్తి దేశభక్తి కవిత్వంలో ఒకభాగం.
ప్రసిద్ధి తెక్కిన పుణ్యక్షేత్రాలని, వాని ప్రాళ
స్థాన్ని కీర్తిస్తూ దేశభిమానాన్ని రేకెత్తించ
డం దీని ప్రధాన ఉద్దేశం.

‘బదరికాశ్రమ మల వారిణాని ప్రయాగ
గనుగొను గంగాంబు కమ్రవము
అలజగన్నాథంబు నంతరవేదినిఁ

‘జాడఁబో నంద్రంపు పొదిగు చూపు’
- దీనియందు కొన్ని ప్రసిద్ధి తెక్కిన
క్షేత్రాల ప్రాళస్త్యం కొవియాడ బడుతుంది.

అట్లే కాలప్రవాహంలో కనుమరుగైన
వీరులను తలంచి వారి త్యాగమను, శౌర్య
మును ఆధర్మంగా నిలవడం కూడా ఇందు
లోని భాగమే.

‘శివాజి యను నొక - మరాటి వీరుడు
అపురంగజేలుకు - చేఁ జిక్కనే
మొగల్ వజాబగు - అపురంగజేలు
శివాజి వీరని - బైదుండెన్’

‘కుమార కంఠము’ లోని ‘శివాజి’ అను
నొక మరాటివీరుడు’ అను గీతిక అయినా
రేండ్లబిడ్డలకు చెప్పినప్పుడు వారు దానివెరితో
ఉత్సాహంతో నేర్చుకొనుటచే గాత అస్త

మానం పాడుకొనుచుండిరి" అని ఈ గేయాన్ని గూర్చి చెప్పబడింది.

మహావీరులకే గాక యువకులు, ప్రవక్తలకు, జ్ఞానులకు పుట్టినిల్లు మనదేశం "బోదివృక్షచ్ఛాయః బుద్ధ్యా గయాక్షత్ర మండుఃదవంబు దావాచరించి బౌద్ధమతము నిర్మి పటగ కాశ్యపకీర్తి పడనెనంతడు ప్రపంచమందు"

అని బుద్ధునికి వివాళులర్పిస్తారు. జాతీయోద్యమ ప్రభావంతో ఆయాసన్నివేశాలకు స్ఫూర్తివొంది వజ్రగేయాలను రచించారు. 'అజన్మాంతపు హక్కు స్వతంత్రము ఊహా పోహల ఉక్కు స్వతంత్రము అశోద్ధరణకు దిక్కు స్వతంత్రము మాతృదేశమున కది ఏనాదో!

ఇది తిలక్ చాటిన 'స్వరాజ్యం నాజన్మ హక్కు' అనే వినాదాన్ని ప్రచారం చేస్తున్నది. ఇట్టి గేనూ లానాటి పోరాటానికి నవ శక్తిని, చైతన్యాన్ని కలిగిస్తుందేవి.

స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలకోసం కవి మనస్సు పరితపించి పోయింది. 'సంక్రందంపు దరగపైని - జాబిల్లనురుగుపైని స్వాతంత్ర్యమూగుచుండె - ఉయ్యాలలూగు చుండె ఆకపవుఁ జక్కలోన - అవనిగల మొక్కలోన స్వాతంత్ర్య మెనగుచుండె - మిపమిపలు కానరుచుండె'

- కవికి ప్రకృతిలో ఎటుచూచినా అటు వటువు స్వతంత్రంతో స్వేచ్ఛాగానం చేస్తు వట్లే కనిపిస్తుంది.

జాతీయ పతాక మనస్వాతంత్ర్యానికి, జాతీయతకు ప్రతీక. దేశంకోసం అనువులు దానిత మహనీయుల అత్యార్పణకు చిహ్న మైన పతాకనుచూచి కవి రక్తముప్పొంగు తుంది.

'కోటి సూర్య ప్రథలకాంతిని కోటి కొండల యెత్తు కెత్తు ఒక్క జెందాయుర్వి కంతకు అంటు విక్కపు వేవచ్చు' -

అంటూ వేవచ్చును, అత్మగౌరవాన్ని చాటిచెప్పేది జాతీయ పతాక అని చూపు తారు.

'అశోకచక్రం-వరాక్రమంతో-పురాక్రమంగా వ్యూహ్య దీధితి వెలిసింది' - అంటూ పతాకలోని అశోకచక్ర విశిష్టతను చాటుతారు.

గాంధీజీ బోధలకు ప్రబోధితులై కవులు ఆయన ఆశయాల్ని ప్రచారం చేశారు. కవి కొండల కూడ గాంధీ నిర్దాంతాలకు ప్రబావి తులై రాట్నంమీద పలుగీతికల వల్లారు. వానిలో ఈక్రింది గీతం ప్రసిద్ధికెక్కింది.

'ఓచిన్ని రాటమా! ఒయ్యారి రాటమా! ఒప్పైన రాటమా! వడివడి వడుకు మమ్ముగన్నాతల్లి మాతల్లి దేశంపు మర్యాద నిలువంగ వడివడిగ వడుకు జాబిల్లి కిరణంపుఁ జందావ సాగెడు నీదార మెంతురు వడి వడి వడుకు'

'రాట్నమును గురించి భావకవులలో చక్కని గీతములు రచించిన వారున్నారు. కవిత్వగంధము గువాళించునట్లు ప్రాసితవా న్నారు, అని కవికొండలవారి పై గీతికమ గూర్చి సి. నారాయణరెడ్డిగారు చెప్పారు.

విదేశీ వస్తువ్యామోహాన్ని పారద్రోలి స్వదేశీ వస్తువుల్ని ప్రోత్సహించడమే - ప్రతి భారతీయుని కర్తవ్య మం టారు. 'పాశ్చాత్యమ మోహందమ - ప్రాచీనమ ప్రయింధుమ ఆధ్యాత్మమ కల్యాణమ - స్వాతంత్ర్యమ శతమానమ' - సంస్కృతమున రచించి బడిన ఈ గీతిక ప్రాచీన ఆధ్యాత్మిక సంపదయే మన వారసత్వమని, దానిని కాపాడు కొనడమే మన విధి అని బోధిస్తారు.

ఉప్పు పత్యాగ్రహాన్ని గురించి 'పరుణ దేవ తరుణమిది పూరించు పెదనంకు' అని అత్మారిమానాన్ని రేకెత్తించే గేయంరాకారు.

రాష్ట్ర సంబంధి గేయాలు:-

స్వాతంత్ర్యోదయ కాలంలో ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్రం కోసం ఆంధ్రులు అందోళన ప్రారంభించారు. కవిత్వంద్వారా ఈ ఉద్యమానికి చైతన్యం కలిగించిన ప్రముఖ కవులెందరో వున్నారు. వారిలో కవికొండల వేల్కొన దగినవా రని చెప్పవచ్చు. మాతృభాష, మాతృభూమి అన్నా. స్వగ్రామమన్నా వీరికెంత అభిమానమో వీరి రచనలు అడుగు డుగునా చాటుకుంటాయి. వీరి గేయాలలోనే కాక కథలలో, నాటకాలలో ఏకాంకికలలో, వ్యాసాలలో అన్నిటిలోను ఆంధ్రాభిమానం అడుగుడుగునా గోచరిస్తుంటుంది.

'కత్తిమొక్కడ కటారు యెక్కడ'

అని ప్రాచీన కూరుల పౌరుష పరాక్రమా లని,

'గంటం బెక్కడ కాటాకెక్కడ

ఆంధ్రుని కవులు నన్నయ్యెక్కడ

తిక్కన యెక్కడ ప్రెగడ యెక్కడ'

అని ప్రాచీన కవుల పాండిత్యాలని,

'శ్రీకైలం బెక్కడ ముఖలింగం బెక్కడ'

అని పవిత్ర పుణ్యక్షేత్రాలను స్మరింప డం ద్వారా కవి ఆంధ్రుల ప్రాచీన వైభవాన్ని స్మృతికి తీసుకు వస్తారు.

'అందంబెక్కడ చందం బెక్కడ ఆంధ్ర పదూటికి అరవాబెక్కడ ఆంధ్రాపని శ్రీమహాక్షికి హారతివట్టుక మేల్కొలువందోయి మేల్కొలువందోయి' - అని ఆంధ్ర జాతికి జాగృతి కలిగిస్తాడు.

అది ఇట్టి గేయాలను సారస్వత జేమావే
కాలరోహ్యయంగా పాడి మిత్రుల్ని వరవకుల్ని
జేసేవారట.

‘వందే అందాం - రాష్ట్రమును కొందాం
అందఱం అంద్రులం మంద భాగ్యులము
భాగంభాం: ఉందాం’

అని అంద్రరాష్ట్ర పాదపథ ప్రజల మత్తే
తీసుకుని గావిస్తారు.

‘తెనుగు తెలివితైవ - తెనుగు కలిమితైవ
వట్టిన వట్టు విడిచి పెట్టకు
వట్టిన దివ్యుల మెట్టేదివ్యుల
మెట్టే మన నాగావళికిన్

అని మద్రాసు మధ్యమ గల
భాగ్యధాతృకమున’

- ఇందు జన్మభూమి అమరలోకమని,
అట్టిభూమిని ప్రత్యేక రాష్ట్రంగా సాదించే
వరకు ప్రతి అంద్రుడు పోరాడకలెనని, ఆ
ఉద్యమంలో ప్రాణాలకుపైతం వెనుదీయరా
దని ఉద్ఘోషిస్తారు.

మాతృభాషపై కవికిగల మమకారం
అంతంలేనిది. దాని కంటే మిన్నయైన భాష
లేదంటారు.

‘తెలుగులో లేనట్టి దేమిటి:
తెలుగులో రానట్టి దేమిటి:
తెలుగు కల్లికి దోసిల్గి
తెలియఁ బట్టకమురా:
తేనె చినుకులు చిలకరించుమురా:
జ్ఞానమార్గము లంకరించుమురా:

- అని తేటతెలుగు మాధుర్యాన్ని, విశిష్ట
తను ప్రతి అంద్రుడు చాటి చెప్పాలంటారు.

‘బాలచంద్ర, ఐతే రంగరావు, వెంగళ
రావు, పాపారావు ఐగిరి’ అని అలనాటి
వలనాటి బొబ్బిలి వీరుల పరాక్రమాన్ని
కీర్తించి, అంద్రుల వీరత్వాన్ని జాగృతం
చేస్తారు.

‘కృష్ణరాయల కీర్తిశాంతులు
పోతనాదుల పుట్టుకయితలు
త్యాగరాయల రాగసుకృతికి
మంత్రీయుగందర్ ముంచి యుక్తికి
అట పట్టయినట్టి భూమికి
ఏక నామం విడవగున్
అంద్ర రాష్ట్రం ఐనదగున్’

ఇందు కళలకు కాదాచి అయిన అంద్ర
భూమి సంతమ, తెలుగు మాతృభాషగా గల
ప్రాంతాన్నంతను కలిపి ఒకే రాష్ట్రంగా
సాదించాలనే వట్టుదలను రగుల్కొలుపు
తారు.

‘చెన్నవట్టణములో సరిపెట్టుకుర
కంజాపూరు మునుపు మనదెర
శ్రీకాకుళము సిగబంతిగమ
నాట్యం చాడే తెనుగు కల్లితెలి
మంజీధర్వని తిరుమల నాయక
మందిరంబులో సందరించ వలె’

అని మద్రాసు, కంజాపూరు ప్రాంతాలు
అంద్రరాష్ట్రంలో కలపాలని కోరారు.
మద్రాసు కోనం అనేకమంది పోరాడారు
గాని తంజావూరు ప్రసక్తి ఎవ్వరు చేసినట్లు
లేదు.

అంద్రరాష్ట్ర మనకరించిన కుభవంద
ర్పంలో కవి ఆనందోత్సాహంతో ఎలుగెత్తి
పాడతారు. అంద్రరాష్ట్రం సాదించినంత
మాత్రాన తృప్తి చెందరాదని అంద్రుల
సంస్కృతిని ఉన్నత శిఖరలపై నిలపాలని
ఎలుగెత్తి కీర్తిస్తారు.

‘విద్య మాలక్ష్యం
విజ్ఞానం మాలక్ష్యం
అజంతా సంస్కృతి మాలక్ష్యం
గోల్కొండ సంపద మాలక్ష్యం’

అయితే అంద్రుల అకాంక్షకు, దృఢ
నిశ్చయానికి, ఎట్టుదలకు, త్యాగానికి, పరి
తంగా వెలసిన అంద్రరాష్ట్రం తన ప్రాంతాల
వెన్నిటిలో, కోల్పోయి అనమగ్రంగా నిలచిన
నదని, కవి వరితపించి పోతారు

‘రాయల రాజ్యము మాయముకాగా
తుడిచేయి విరిగిన బొబ్బయ్యావు
తంజావూరున అరసం గ్రమ్ము
నోరదిపోయి మూగై పోయావు
ఉరియాకు గంజామును గూర్చు
ళిరమే క్రుంచుకు పోయిందిన్నీ
మొందెము తుందెము భాగున్నాయి
దత్తమందలం - ఉత్తర సర్కార్
తెలుగు కల్లి నిన్నేమని కొలుకు
తెలుగు కల్లి నిన్నేమని పిలుకు:

- ఏనాటిైనా అంద్రులు నివసించే
ప్రాంతాలన్నీ ఒక గూటికిందకు చేరాల్సి
వీరికోరికా, ఆశాభావమూ.

ఇట్లు దేశభక్తి కవిత్వము అంద్ర పాశ్చిం
రాన వెలసిన తొలిదినాలలోనే కవికొండల
ఇట్టి దేశభక్తి కవిత్వము వెలయించారు.
ఎంతో వైవిధ్యం వీటిలో మనకు గోచరి
స్తుంది. మాతృభూమి బొన్నత్యాన్ని తెలిపేవి,
జాతీయ పరాక ప్రార్థ్యాన్ని చూపేవి,
రాట్నపు విశిష్టతను చాటేవి, మహావీరుల
యోగుల, మహాత్ముల శౌర్య, పరాక్రమ,
‘త్యాగాది గుజార్చి స్మృతికి దెచ్చేవి మున్న
గునవెన్నో వున్నాయి. అట్లే రాష్ట్రసంబంధి
గేయాల్లో కూడా వరు విషయాలను స్పృశిం
చారు. ఈ తీరున కవికొండల స్వాతంత్ర్యో
ద్యమానికి, అంద్రరాష్ట్రోద్యమానికి అధికంగా
నేపదేసిన కవులలో గణనీయులుగ నింప
వచ్చును.

అధోజ్ఞాపికలు:-

1) నేను వ్రాసిన వేమిటంటే అంద
కాశ్యాలు - కవికొండల వెంకటరావు, దేశ
నేన.

2) కవికొండల వెంకటరావుగారి భావ
గీతావళి - అదుర్తి భావస్థరమ్మ.

- కవికొండల వెంకటరాయ పద్మిహూయ్య
త్వవసంచిక.

3) అధునికాంద్ర కవిత్వము - సి. వార
యజురెడ్డి, పు - 387

నదీ సుందరి రూపక పరిశీలన

— శ్రీ చప్పా సూర్యనారాయణ ఎం. ఏ., పి. ఓ. యల్.,

భావకవికకు పాదులు వ్రాసిన ఆద్యంలో ఒకరైన శ్రీ అబ్బూరి రామకృష్ణారావుగారి కలంనుంచి వెలువడ్డ తొలిభావరూపకం నదీ సుందరి. దీనిని నీరు 1920లో రాశారు. దక్షిణ గంగగా ప్రసిద్ధిగాంచిన కావేరినదీ జనన వృత్తాంతాన్ని గ్రహించి రచయిత రూపకంగా మలిచారు. ఈ నాటికకి మూలం అనదగ్గ ఇతి వృత్తాంతం సంస్కృత తమిళ పురాణాల్లో కనిపిస్తున్నాయి.

కావేరి నదికి పురాణ కాలం నుంచి చాలా ప్రాముఖ్యం యివ్వబడింది. కర్ణాటక రాష్ట్రంలోని కూరు దగర వుట్టి, తమిళనాడుతీరంలో బంగాళాఖాతంలో కలిసే వరకూ కావేరినదికి అక్కడక్కడ అనేక స్నాన తీర్థాలు ఉన్నాయి. మతవిశ్వాసంగల ప్రతి తమిళనాడు కనీసం ఒకసారైనా ఆనదిలో మునిగితిరాలని అనుకుంటాడు. తమిళనాడు ఆడపిల్లలకి ఆ నదిపేరు పెట్టడం ఒక ఆచారంగా కనిపిస్తుంది. ఈ నది పురాణకాలపు ఋషి అయిన అగస్త్యుని కమండలువు నుంచి ప్రవహిస్తోందని ప్రతీతి.

సంస్కృత మూలం:-

కవేరు డనే రాజర్షి ముక్తికోసం హిమాలయ పర్వతాల్లో శివునిగూర్చి తపస్సు చేయగా, శివుడు ప్రత్యక్షమై ముక్తినిచ్చేది బ్రహ్మగాని నేను కాదు అని చెప్తాడు. అప్పుడు బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమై నాకూతురు విష్ణుమాయ నీకు పుత్రికగా వుట్టి ముక్తి కలిగిస్తుందని వరమిస్తాడు. ఆ తర్వాత తపస్సు ముగించి వట్టణం చేరిన కొన్నాళ్లకి విష్ణుమాయ కవేరునికి పుత్రికగా జన్మిస్తుంది. ఆమె శివుని గూర్చి తపస్సుచేసి, కాసు నదిగా మారి, తండ్రికి మోక్షం కలిగిస్తానని చెప్పి, తండ్రి అనుమతి పొంది, తపోవనానికి పోయి, తపస్సు చేయ

నారంభిస్తుంది. ఇదిలా ఉండగా అగస్త్యుని కడకు బ్రహ్మవచ్చి, శివునిగూర్చి కవేర తనయ తపస్సుచేస్తోంది. నీ తామెను పెండ్లాడ వలసిం దని కోరుతాడు. అప్పుడు అగస్త్యుడు ఆమెను చేతి తవ కోరికను, బ్రహ్మ అవధిని ఆమెకి చెబుతాడు. అప్పుడామె కాసు నది కాబోవు విషయాన్ని అతనికి తెలియపరుస్తుంది. అయినప్పటికీ అతడు అంగీకరించి, ఆమెని వివాహమాడి, తన కమండలువునం దుంచుకొంటాడు. అగస్త్యుడు దక్షిణదేశ యాత్రకు వెళుతూ కమండలాన్ని శిష్యుల కిచ్చి జాగ్రత్తగా కాపాడమని చెప్తాడు. శిష్యులు కమండ లాన్ని భద్రంగా పట్టుకొని వస్తూ సహ్యాపర్వతాన్ని చేరగానే, కావేరికి తనకార్యం జపిస్తోవచ్చి నదిగా మారిపోతుంది. ఆనదిలో మునిగి, ముక్తిని పొందుతాడు కవేరుడు.

ఇక తమిళ మూలం:-

దక్షిణదేశ పర్వతనలో నుండగా అగ స్త్యుడు ఒకనాటి ప్రభాతవేళ ముఖప్రక్షాళన కోసం కూర్చొని ఉంటాడు. అప్పుడు ఒక కాకి అతని కమండలాన్ని బోర్లించగా, ఆ కమండలంలోని నీరే కావేరిగా ప్రవహిస్తున్నదని తమిళ పురాణాలు చెబుతున్నాయి. ఈనది జననానికి కారకుడు ఆనాడు చోళమండ లాన్ని పాలించే కవేరుడు. తన రాజ్యంలో ఒక జీవనదీ లేదని చింతించి కుమారుడికి రాజ్యం అప్పగించి, జీవనదీ కోసం తపస్సు చేస్తుండగా, కవేరుని కుమారుడు అగస్త్యుని సందర్శించి 'స్వామీ! కాము తమిళవ్యాకరణము ప్రసాదించి భాషకు మహోపకారము చేపారు. అలాగే జీవనదీని కూడా ప్రవహింప జేయండి' అని ప్రార్థించి, వదలినట్లు తమిళ పాహిత్య చరిత్ర చెప్పుతోంది. కవేరుని తప:

పరిశ్రమందువల్ల దీనికి కావేరి అనే పేరా చ్చింది.

పై కథలనాధారం చేసికొనే 'అభినవమ్మగు రూపకమాండ్ర భాష'కు అర్పించారు అబ్బూరి. ఇది తొమ్మిది రంగాల ఏకాంకిక. ఇందులో కనిపించే పాత్రలు ఏడు; కనిపించక వినిపించే కథ నదినిపించే పాత్రలు కవేరదంపతులు.

నదీ సుందరిలోని కథ:-

కవేరుడు ఆశ్రమ కులపతి. సహ్యాద్రి పర్వతపంక్తుల మధ్య అతని కో వసికూతు దొరుకుతుంది. ఆమె పేరే కావేరి. కవేరుడు తన దివ్యదృష్టివల్ల కావేరి వృత్తాంతాన్ని తెలిసికొని ఆమె మానవి కాదనీ నదీ కన్య అనీ సహ్యాద్రి పర్వత పంక్తుల్లోని దేవీ పంజరం అనే నికుంఠంలో అడుగుమోషగనే నదిఅయిపోతుందనీ తెలిసికొని కవేరుడు 'ఏమి వచ్చినను సరే నాతనయను ఆ పర్వతప్రాంత ములకు పోనీయక కనిపెట్టి యుండవలెను' అని ఆశ్రమ వామల్ని కాసిస్తాడు. ఈ విష యం సంభాషణ సందర్భంలో చారుకిరి చిత్రవిందకు కులపతి వచనంగా చెబుతుంది.

కావేరి మాత్రం కాసు 'మొదట పుట్టిన శాఖాగ్యనీమపై బయలుదేరిన అకాంక్ష'తో ఎప్పుడూ విచారగ్రస్తగానే ఉంటుంది. ఆశ్ర మంలోని మునికుమారుడు అగస్త్యుడు ఆమెని ప్రేమిస్తాడు. ఒకనాడు అగస్త్య కుమారుడు ఆమెని బుజ్జగించి, తరులకా పుల్ల సుమరము జీయాలైన సహ్యాద్రి నికుంఠాల్ని ఒకసారి చూడాలన్న ఆమె కోరికని చెప్పించి 'ఆ పర్వతప్రాంతములకు నేటి సాయంత్రమే మన ప్రయాణమని' అత గొర్చి కాసు పెంచిన తీవ్రతొలిపూపును ఆమెకి సమర్పిస్తాడు. (కులపతి కావనంగాని, కావేరి నదీ కన్య అనే విషయంగాని, వీరిద్దరికీ తెలిదు) ఆ పువ్వు నామె స్వీకరించి పూజాకుసుమంగా భావించి తలను ధరిస్తుంది. కాసు కూడా అగస్త్యునికి ఒక మండలాన్ని కోనివ్వబోయి

కాబట్టి అగస్త్యుని కఃగిరిలో వండుతుంది. అతడమెను చూచిస్తాడు. అది చూస్తాడు అప్పుడే అక్కడికొచ్చిన అగస్త్యుని మిత్రుడు సావర్తి. చెయ్యి విలవగా, విష్క-మిస్తుంది కావేరి. సావర్తి మిత్రుడికి హితబోధలు చేస్తాడు. చివరిసారిగా దాడు కీం ద్వారా కాను విన్న కావేరి తవివ్యక్తమని చెబుతాడు. అయినా వినిపించుకోకు అగస్త్యుడు. అలోచించు కొమ్మనిచెప్పి సావర్తి విష్క-మిస్తాడు.

“ఈ సహ్యాద్రి ప్రయాణమే లేకున్న నేమగునో! అట్లయిన కావేరి నా కేల బాంధవి యగును? తన యభీష్టము నెఱవేలు ననియే మమస్కృత ఎగు నన్ను కామించినది” అని చింతించి; ఈ ప్రథమ సమాగమే దాని నని సమాధానవది; ప్రేయసిని చేతులార పోగొట్టు కోబోతున్న ఆరాత్రి జన్మ జన్మలకు మరపు రాని ఆ మధుర మూర్తిని అవలోకిస్తూ సహ్యా ద్రికి తీసికెల్తాడు. ఆమె దేవీవంశంలో కాలుపెడుతుంది. ప్రపంచమైన జలపాతం ధ్వనిస్తుంది. నిర్విణ్ణుడై నిలిచిపోతాడు అగ స్త్యుడు. ఆ జలపాతంలోంచి ‘జీవనవతీ! ప్రతియేదూ ఈదినము నీకై వేచి యుండును.’ అనే శ్రావ్యమైన స్వరం వినిపిస్తుంది. అది విని ‘ఇప్పటి కిది నా ప్రేయసాలి కడ పారి మాటలు’ అని నిష్క-మిస్తాడు. బృంద గానంతో ముగుస్తుంది రూపకం. ‘జీవనవతీ! అనేవదప్రయోగం శ్లేషతో కూడినదై దౌచిత్వ వంతంగా ఉంది.

భావనాటిక:-

భావకవిత్వం యుంధూమారుతంలా వీస్తున్న కాలంలో రాసిన రూపకం కావడం వల్ల ఇందులో భావకవిత్వ దాయలు స్పృశంగా కనిపిస్తున్నాయి. అందువల్లే ఈ రూపకాన్ని భావనాటికగా విమర్శకులు పేర్కొడం జరి గింది. భావరూపకానికి ముఖ్యలక్షణాలు రెండు పేర్కొన్నారు మంగళగిరి ప్రభులాదేవిగారు.

అవి -

1) వస్తువుకంటే భావనకే ప్రాధాన్యం ఇవ్వడం.

2) భావలో గాన గుణం అంతర్వాహినిగా మండటం.

ఈజాతి రూపకాల్లో ఆగ్రగణ్యం వడి మందరి, తర్వాత చెప్పబోదగ్గవి కృష్ణకావ్యి గారి ‘వేణుకుంజం’, ‘ఏడాది పొడుగునా’ ‘శర్మిష్ఠ’ మొ॥ నాటికలు.

ఈరూపకంలో వస్తువుకంటే కవిభావనే విస్తరించిఉంది. భావ అతిలలితంగానూ మమ ధురంగనూ ఉండి గానానుకూలమై ఉంది. ఆరంభంలోనూ, మధ్యలోనూ, అంతంలోనూ, కూడా హృద్యమైన పద్యాలతో, గేయాలతో కూడి ఉండడంవల్ల ఈ రూపక సౌందర్యం ద్విగుణీకృతమైంది. కవి భావుకతకు ప్రాధాన్యం హెచ్చి, కథాగమనానికి అటంకంకలుగు తోంది. వస్తువులో అతిలోకత కనిపిస్తుంది. ‘లోకానుభవానికి భిన్నమై, కారణాలతో సంబంధంలేకుండా జరిగే కార్యాల న్ని అతిలోకమటనలే’ అంటారు శ్రీపాద గోపాలకృష్ణమూర్తిగారు.

భావకవుల్లో ఎక్కువమంది సంభోగశృంగారం కంటే వియోగ శృంగారానికే ప్రాధాన్యం ఇచ్చారు. అబ్బూరి వారి కవిత్వంలో కూడా విప్రయోగమే చోటు చేసికొంది. ఈ రూపకం కూడా అంతే. ఇందులో ప్రకృతి, ప్రణయం ఎక్కువగా వర్ణింపబడ్డాయి.

‘దూరమున పర్వతాగ్రములపై పవ్వళించిన యా భాద్రపద మేఘ శకలము రెంత యుప్పొంగి యున్నవి’ (1 రంగం-ఆగస్త్య)

‘అంతలో నేనుగుల గుంపువలె మేఘములు కరువులెత్తుచు, ఆకాశమంతయు నాక్రమించెను’ (2 రంగం - దాడుకీల) ఇవి అబ్బూరి ప్రకృతి పరిశీలన దృష్టికి విదర్శనాలు. ఇంకా ఆరోరంగంలో ఋషిబాలకుల పాట సంధ్యా దేవిని అహ్వనిస్తూ ఆహ్లాదకరంగా పాగింది.

పూవు పొడితో వసువు బానుక
కావి యగుదుల కాంతు లద్దక
త్రోవలెఱిగిన చరిణములతో
రావె నంద్యా కామిని!

ఇలా చాలా మధురంగా ఉంటుందీ గీతం. తొమ్మిదోరంగంలో కావేరి వదిగా మారిన తర్వాత వనకన్యలు, ఉద్యానదేవతలూ, లతా కన్యలూ పాడినపాట.

కావేరిదేవేరి యై వచ్చె నేడు
తరులతలార; పోదాము రారమ్మ;
పూవులు పూయరే; పూడివెలార;
పలములందీయరే; పలతరులార;

ఇలా లలితంగా సాగుతూ రసహృదయుల కానందాన్ని కలిగిస్తుంది. ఈవిధంగా ప్రకృతి వర్ణన పరవశింప జేస్తే; ప్రణయమాధుర్యం మరింతగా పులకరింప జేస్తుంది.

మనకు వియోగం కలిగినచో అనిఅగస్త్యుడు కావేరిని అడిగినపుడు.

‘నెచ్చెరీ! యేమని చెప్పుదును? వికృయముగ వియోగమే వచ్చు వనుకొందును. అట్లైన నీ లోకమునందున్నను, లోకాంతరమున కేగినను, ఈ శరీరముతో మన్నమ రూపాంతరమును స్వీకరించినను బ్రహ్మాండమునంతమ చీల్చుకొని వచ్చి నీ పాదము లాశ్రయింతును. కామిని కాముకుల కాపుడగు నీ చంద్రుడే నాకు సాక్షి’ (3 రంగం - కావేరి) అని తన దృఢవిశ్వాసాన్ని, నిర్మలమైన ప్రేమని వెలుపరిస్తుంది కావేరి. అప్పుడు అగస్త్యుడు కావేరిని కౌగిలించుకొని - ‘కావేరి! నీ అమృతాలావము లాలించి చిరంజీవి నయ్యెదను. ఈనాడు నీ విచ్చిన యానందపాత్ర, నీ వియోగము యుగయుగాంతరములు వట్టివను నన్ను పోషింప గలదు అంటాడు. ఈవిధంగా ఈ రూపకంపై భావకవిత్వ ప్రభావం ప్రబలంగా కనిపిస్తుంది.

మానసిక రణము:-

‘మానవుని ఆకాశాన్నిగాని, మామధ్యధర్మాల్ని

గ్రామ ప్రకృతికి అరోపించడం మానుషదత్తా రోపణంలేక మానవీకరణ అంటారు.

Anthropo అంటే మనిషి అని అర్థం. ఈ మనిషి తన అనుభవాల్ని అనుభూతుల్ని ప్రకృతికి ఆపాదిస్తున్నప్పుడు దాన్ని మనం 'Anthropomorphism' అంటున్నాం. ఇదొక మందర ఊహాచిత్రం. ఈ భావం ఈ నాటిది కాదు. మనిషికి ఊహ తెలిసివచ్చింది. ప్రకృతిని అర్థం చేసుకోవడం అంతఃసులభం కాదు. అందువల్ల ప్రకృతిలో తన కానందాన్నిచ్చి, తన ఊహకందని ప్రతిదాన్ని దేవుడిగానే నమ్ముతూ వచ్చాడు. వాటికి రూపకల్పన చేయబోయినప్పుడు ఏర్పడిందే మానవీకరణం. లక్ష్మి విశ్వరూపిణి, సౌందర్యానికి కూడా సంకేతం. దనలక్ష్మి, దావ్యలక్ష్మి, సంతానలక్ష్మి, అలాగే సూర్య భగవానుడూ, చంద్రమామూ, వానదేవుడూ, గలిదేవుడూ, గంగమ్మతల్లి, నేలతల్లి, ఇవన్నీ **Anthropomorphism** వల్ల ఏర్పడ్డవే.

సంస్కృతసాహిత్యంలో మానుష భావారోపణం వేదపురాణ కాలం నుంచీ ఉంది. వదులు ప్రీ రూపందాల్ని కావలచిన వారివి మనువాదిన సందర్భాలు భారత కాలంనాటి నుంచీ ఉన్నాయి. భారతం అది పర్వంలో కంగాశంకను వివాహం, తవతీ సుందరణో భాగ్యనం మొదలైనవి. ఉత్తరరామచరితాది కాలకాల్లోకూడా వదులు పాత్ర ప్రవేశం చేశాయి. వ్రస్తుత 'వదీసుందరి' నాటికలోని ఇతివృత్తంకూడా అగ్నిపురాణం, కులాకావేరి రూపాత్మకం, కావేరి చరిత్రమే అనే గ్రంథాల్లోని 'కావేరి' కథని అనుసరించి దృశ్యకావ్యంగా మలచబడింది.

రంగ పరిశీలన :-

కాల వినిమిది రంగాలూ కవేరుడి అశ్రమ ప్రాంతాన్ని తొమ్మిదోరంగం సహ్యాద్రి

ప్రాంతాన్ని అశ్రమమిది ఉంటాయి. ఈ నాటికకి కవే సూత్రధారుడు -

'రసవిపాసిని నేను పారమ్మరేని
గగన వీధి వికార రంగముల యందు
అందగారాని తలపుల కందమైన
రూపములు దిద్ది క్రిడింతు రూపవరసి'

అనే పద్యంతో అరంభమౌతుంది. నేపథ్యంలో సూత్రధారుని నాటికా పరిచయం. ఇందులో రచయిత భావుక ప్రేయత్వం వృష్టంగా తెలుస్తోంది. దీనివల్ల ఈ రూపకంలో భావకవికా చాయలు మెండుగా ఉంటాయనే సూచన చేసినట్లు ఉంది. కావేరి వృత్తాంత గాన యోచన ఈ నాటిక కారణ, ఏనాడో 'పూలు పూచె నా హృదయసీమ' అని కవి గారు మైసూరులో ఉండగా కావేరిపై పెంచు కొన్న మక్కువ ఈనాడు నాటిక రూపంలో సంపూర్ణమై మూర్తీదాల్చింది. అంటూ -

'భావవిదులగు రసరాజ్యపాలకులకు
తొలుదొలుత భక్తికోడ చేదోయి మోడ్చి
అభినవమ్మగు రూపక మాండ్ర భావ
వర్పణమునేయు చున్నాడ నంది కొనుడు'

అని భావవిదులు, రసహృదయులు నైన ప్రేక్షకులకు నమ్రతతో వమస్కరించి 'అభినవమ్మగు రూపక మాండ్రభాషకు' అర్పిస్తున్నట్లు ప్రకటిస్తున్నారు. 'అభినవమ్మగు' అనే విశేషణంవల్ల ఇది ఒక సూక్ష్మప్రయోగమని స్పష్టమౌతుంది. భావరూపకాల్లో ఇది ప్రథమ ప్రయత్నం కావడం గమనించదగిన విషయం. ఇందలి సూత్రధారుని పాత్ర నాటకాల్లో సూత్రధారునిపాత్ర వంటిదికాదు. కవి స్వపరిచయం లాంటిది. అందువల్లే రంగ ప్రవేశం చేయించలేదు.

ఒకదోరంగం అగస్త్య కావేరుల సంభాషణతో ఆరంభమౌతుంది.

అగ:- శృంగారవతీ: ఈ మృగవాతమున నెందుకీ తొలుపాటు: దేవపూజకై చిదిమిన

పూవులు పల్ల వేళ్లులు వేబిపై తాలిపోయినవే ఏటి ఇతునా:

కావేరి:- నేను శాంతముగనే నడచుచున్నాను. నేంపాలైన పూతొడవ్యములు దేవభరించినవరు.

అని కావేరి విశ్కమిస్తుంది. పై సంతాపదశల్ల ముఖ్యంగా మనకు తెలిసేది 'శృంగారవతీ' అనే పదప్రయోగంవల్ల ఆమె వనయౌవన అనేది. రెండోది అశ్రమ విరుద్ధమైన అట్టిపద ప్రయోగంవల్ల ఆయనలో ప్రహ్లాదర్య ప్రకం పడలివ సూచన. మూడోది ఆమెవల్ల అతని మనసు చలించిన భావన కలుగుతోంది. ఎందుకంటే తొలుత పాటు ఆమెలో మన్నకి కవిపించదు. ఇక్కడ నేలరాలిన పూలు పూజను వనికి రావన్న విషయం మనలాంటి సామాన్యులకే తెలుసు. అటువంటిది ఋషి కుమారునికి తెలియదా? మరి ఏరియితునా? అంటూ డేమి? అంటే ఆయన హృదయం ఇయ తప్పిన విషయం తేటతెల్లం.

ఆమె విశ్కమించిన తర్వాత ఆమె సౌందర్యాన్ని వరిస్తూ "సంత్యార్పనా వమయము లందు ప్రేమకై పరితపించు నామౌని హృదయము నావేళిందిన దీమా రియేనా' అంటాడు. ఈ విధమైన స్వగతం లాంటి మదీర్థమైన వాచకంలో అతని హృదయం ప్రేమ కోసం పరితపిస్తున్నట్లును, ఆమె అతని హృదయాన్ని దోచినట్లును, తూర్ప వ్రతాల పైని పురాణాన్ని వర్ణించి ఉష్కమైన తన హృదయం ఆమె దర్శనం వల్ల కొత్తరూపం దాల్చినట్లును భావిస్తాడు. అతని ఆకాలంకి ఆమె అలనాలపూరణమని తలుస్తాడు.

రెండోరంగంలో కావేరి నలునైన చారుశీలాచిత్రవిందల సంభాషణ వల్ల కావేరికి నీల అనే మరోపేరున్నట్లును, ఆమె నదీ

తరువాయి 15 వ పేజీలో

బాలసాహిత్యంలో పరిహాసపు గేయాలు

— పదాల రామకృష్ణారెడ్డి ఎం. ఎ..

పిల్లలకు ఎవరిమీదనైనా కోపం వచ్చి వస్తుంటే అమితృప్యందమంతా జట్టుగా ఏర్పడి, ఎదుటివారి కులాలమీద, వృత్తుల మీద, పేర్లమీద యిలా ఎద్దేవాచేస్తూ పాడతారు.

కోమటిమీద కోపంవస్తే,

‘కోమటి కోమటి కొత్త కెల్లం,

కొంచే దబ్బులర్పు, తింటేకడపునొప్పి, బ్రాహ్మడి మీద కోపంవస్తే -

‘బేమ్మడు బేమ్మడు బెడ్డముక్క

నెల్లో వడితే చేపముక్క

ఒడ్డున వడితే గడిమొక్క..’

కాపులమీద కోపంవస్తే -

‘కాపులు కాపులు కయ్యలు

తెల్లారిలేసే దెయ్యాలు’

ఉపాధ్యాయుని మీద కోపంవస్తే

‘మేష్టారు మేష్టారు మెట్టొంకాయ

మేష్టారి పెళ్ళాం నీటొంకాయ’

అని పాడతారు.

మరీ ముటిదులైన కొంటెపిల్లలు దవరా పొటల్ని అనుకరిస్తూ యిలా పాడుకుంటారు.

‘గిరికల్ని వట్టుకొని ఎరికల్ని చంపి

మావూరి వంతులుకు కూరొందిపెట్టి

చాకదగ్గరపెట్టి దవదూడగొట్టి

తాటాకు వెలిగించి తలక్రింద పెట్టి

అయ్యయ్యో పంతులా అయిపోయినావ

మాదొడ్డ పంతులా మాడిపోయేవ

జయీభవ జయీభవ దిగ్విజయా భవ’

ఇది ‘ఏదయా మీదయా మామీదలేదు.’

అని దవరాలో బడిపిల్లలు పాడే గిరికం

వద్యానికి పేరది. ఉపాధ్యాయుని మీద ఆ

విద్యార్థికి గట్టిగా కోపంవచ్చినప్పుడు అతనిని

యిలా పాటల్లో తీర్చుకుంటారు. విద్యార్థుల

కోపకాపాలమీద పల్లెటూళ్ళల్లో చమత్కార

మేజీ ఒక చిన్న కథకూడా వుంది.

ఒకప్పుళ్ళో ఒకబడి నివ్వంటుకుని తగుల

బడిపోకుంటే విద్యార్థులంతా కయల బలే

నంబరంగా కేరింతాలు కొడుకూ గంతులేసు న్నారట మళ్ళీ కొన్నాళ్ళవరకూ బడికెళ్ళి నక్కరలేదని. కాని అందులో ఓకుర్రాడు కూర్చుని ఏడుస్తున్నాడట. ఊరిపెద్దలు అది చూసి అతనిని గొరకెళ్ళి ఓదార్పుగా ఏడవకురా నాయనా మళ్ళీ కొందరగా బడి కట్టించేసాంలే

ఏడవకంటే ఆ విద్యార్థి నేను బడికొలిపోతేం దని ఏడవడం లేదు. మామేష్టారు బయటండి పోయేలే అని ఏడుస్తున్నానన్నాడట. ఇది

ఒక జోకే కావచ్చు, కాని పిల్లల మనస్తత్వాలు బాల్యంలో బడిమీదా వేష్టల్లమీదా ఎలాగుంటాయో హాస్యంగా అవిష్కరిస్తుంది.

ఇక వదివగారిమీద కోపంవస్తే

“వదినావనా వలంగి పిట్ట

గదిలోపెట్ట గోడనే కాట్ట” అని

బావమీద కోపం వస్తే -

“దానాదానా పన్నిరు

బావను వట్టుకు తన్నేరు

వీధివీధీ తిప్పేరు

వీసెరు గుడ్డులు గుడేరు

మూలమంచిం చేశాయి

ముంతెరు గండి పోకారు”

నారాయణ పేరుగలవానిమీద కోపంవస్తే -

“నారాయణ నారాయణ నక్కతోక

నారాయణ పెళ్ళాం కుక్కతోక” అన్నీ

సూర్యనారాయణ పేరుగల వానిమీద కోపం

వస్తే -

“సూరీ సూరీ చుంచెలకా

మాయించికోనే చుంచెలకా”

అని పాడతారు. ఇందులో విరోధంలో

క్రోధం కనిపిస్తున్నా కలిసిపోదాం రమ్మనే

అహ్వనంకూడా ఉంది.

ముసలి తాతమీద కోపంవస్తే

“తాతా పీతా

ఉల్లికోళ్ళూతా”

అనే అనాప్రాసలతోనూ, అంక్య ప్రాస

లతోనూ అల్లుడు పోడుంటారు.

ముసలితాతను వెక్కిరిస్తూ మరో పాట

కూడా ఉంది.

“కుకుంటే లేవలేవు

కూరకు తెంపలేవు

తాతా వీకెందుకురా పెళ్ళాము”

అని పాడతారు.

పిట్టల్ని చూస్తే పిల్లల అనందం వట వట

గడు. పాటలు వాటికనే పొంగి పొ

వస్తాయి. గువ్వ కదిపిస్తే -

“గువ్వా గూడెక్కె

రాజూ మేదెక్కె” అని

చిలకను చూస్తే -

‘చిలక చిలక రామచిలక వలుక వన్నది

అత్త తెచ్చిన కొత్తకోక కట్ట వన్నది

మామ తెచ్చిన మల్లె మొగ్గ ముడవ వన్నది

మొగుడిచేతి మొట్టికాయ తింటా వన్నది.

అని పాడతారు.

కాకిని చూస్తే -

కాకి కాకి తడవల కాకి

కాకిని తీసికెళ్ళి గంగలో ముంచ

గంగా నాకూ గంధా మిచ్చి

గందం తీసికెళ్ళి అవుకు రాస్తే

అపూ నాకు పాలా యిచ్చే

పాలాతీసికెళ్ళి అమ్మాకిస్తే

అమ్మా నాకూ పాయసమిచే

పాయసం తీసికెళ్ళి మామాకిస్తే

మామా నాకూ పిల్లా నిచ్చే

పిల్లా పేరు మల్లెమొగ్గ

నాపేరు జమీందారు” -

ఇలా తమ ఆధిక్యమును కామే పెం

కుంటూ మంచి హుషారుగా పాడతారు

పిల్లలు ఒకరిని వరోక్షంలో మరోక

ఏమన్నా అంటే విన్న వారిలో ఎవరై

అవ్వకికది చెప్పేస్తా వంటే ఉక్రోశ

వచ్చేవి కోపంతో -

“చెప్పుకో చెప్పుకో చెప్పుచుక్కొట్టుకో

మామిడాకు తెచ్చుకో మందేసామ

ఈరాకు తెచ్చుకో ఇల్లు కడతామ

తాటాకు తెచ్చుకో తగలేసామ”

అని యిలా గేయరూపంలో అవరిష

బెదరిస్తారు. బాలల యా వెక్కిరింపులు

వేళాకోళంలో కూడా చక్కని ఉక్కు

సాహిత్య ముంది. మనసుపెట్టి నేకరి

మరిన్ని గేయాలు సంపాదించవచ్చు.

.....

పుట్టపర్తి

- శ్రీ కపిలవాయి లింగమూర్తి

అనతరపురుషుల అద్భుతలిలల
 పమ్మవివారిని నయము చేయ
 వివిధదేశముల విజ్ఞానదనులకు
 భారతీయుల భవ్య పతము తెలువ
 తరతరాలుగ వెలి తరిగిపోవుచు నున్న
 వేదాంత దీప్తిని వెలుగజేయ
 పరిపరివిధముల పామరు లెవటి
 వరులకు క్రమశిక్షణమ్ము గలవ
 పాయి రూపుడు నిలిచిన పక్కలోక
 మది - అనంతపురమ్మున నా యనంత
 మహిమనకు వానభూమియై మహిమగొన్న
 పుణ్యవంశూరి: మనకి రి: పుట్టపర్తి.
 అతడు స్వామిశ్శిష్టు డది మధురాపురి
 అతడు స్వామిరాము డది యయోధ్య
 అతడు విశ్వపురుషు డది విశ్వవేదిక
 పుణ్యమనుజువ రి పుట్టపర్తి.
 సతతయాతాయాత జనసమూహమ్ముచే
 నిత్యోత్సవముగా నెగడు చుండ
 ఉద్యోగ విక్రాంతి నొందిన వార ల
 విక్రాంతముగ విదుర్ ప్రీతిజేయ
 సర్వదేశమ్ముల సర్వమతప్రజుల్
 సరిసమావమ్ముగా నిరగుచుండ
 సాయిరామను చిన్ననన్న చేతనే సర్వ
 కార్యమ్ము లెడలేక కలుగుచుండ
 లండలండాల జనములు కలిసియుండ
 విశ్వమానవలక్ష్యమై వెలయుచుండ
 సాయిరాముని పాతేత పదప మచట
 నొగి ప్రకాంతినిలయమయియున్నరౌతుకు.
 పకం భాషలవారలు సాయిరామ
 మంత్రమున నొక్క రెయట మనయచుండు
 పకం కార్యము లెచ్చట సాయిరామ
 నామ మూత్రావ నే సాగు నేమనంగః
 చనుదు పుట్టపర్తి పదపంజనకు మీరు
 సత్యమరయవచ్చు సత్యతత్వ
 పతము గతగవచ్చు పరమార్థముంగన్న
 పంజయంబు లెల్ల నమయుమీకు.'

18 వ పేజీ తరువాయి

కన్య అనే విషయం, నహ్యుద్రి వర్తక వం
 కుల్లో దేవీ సంజరం అనేవిశుంజంలో అడుగి
 డగనే గంభీర విర్భవముతో నదిగామారి
 పోతుందనే విషయం ఈ రంగంలోనే తెలు
 స్తాయి.

మూడో రంగంలో కావేరి జన్మస్థలంపై
 అకాంక్ష వ్యక్తమౌతుంది. అమె జన్మస్థల
 వియోగాన్ని తిరించ లేకపోతాడు. అగస్త్యు
 డామెని బుజ్జగించి నహ్యుద్రికి తీసికెల్తానని
 మాటిద్ది అమె కో పువ్వువిస్తాడు. అమెకూడా
 తిరిగి అతనికో ముద్దమందారాన్ని కోసివ్వ
 తోయి, కాలజారి అతని చేతుల్లో వారిపోతే
 అతనో 'ముద్దు' మందారాన్ని తీసికొంటాడు.
 అదృశ్యం చూస్తాడు సావర్తి.

నాలుగో రంగంలో అగస్త్య సావర్తుల
 పంపాదం ఉంటుంది. చిన్న నాటి మంచి
 అగస్త్యుని ప్రవర్తన నేటి పర్యవసా
 నాన్నే సూచించినట్లు సావర్తి వాక్యాలవల్ల
 తెలుస్తుంది. కావేరి ప్రణయ బంధంనుంచి
 అగస్త్యుని విముక్తుని చేయడానికి సావర్తి
 బహుధా ప్రయత్నిస్తాడు.

అయిదో రంగంలో అగస్త్యుని పరిచయం
 వల్ల ఊరట చెందిన కావేరి ఆపందంగా కని
 పిస్తుంది. కావేరిజన్మదినోత్సవ సన్నాహంలో
 విమగ్నులైన కావేరి పలుకు, చారుకిలద్వారా
 కావేరి భవిష్యదృష్టాంతాన్ని తెలిసికొన్న
 సావర్తి కనిపిస్తాడు.

ఆరోరంగంలో పాట పాడుతూ ప్రవేశిం
 చిన ఋషివారికులు అగస్త్య సావర్తులపై
 వారి వారి అభిప్రాయాల్ని వెలువరిస్తారు.

ఏడోరంగంలో సావర్తి అగస్త్యునికి కావేరి
 వదిలన్య అనే విషయం తెలియజేస్తాడు.

ఎనిమిదోరంగంలో మన మూర్తిగా
 ప్రేమించిన కావేరిని పదలుకోడానికి సిద్ధ
 పడే అగస్త్యుడు కనిపిస్తాడు. కావేరిని సాగర

స్వామి నన్నిది కంపి, కామ నిర్వనారణ్యాంబి
 పోవడానికి నిశ్చయించు కుంటాడు.

కొమ్మిదోరంగంలో నహ్యుద్రికి ప్రమా
 ణించే మార్గమధ్యంలో వారి పరస్పర గరామ
 రాగం వ్యక్తమౌతుంది. అగస్త్యునిలో అణు
 వణువునా కలగబోయే ప్రయానియోగ
 ద్భాయలు కనిపిస్తాయి. కావేరి నదిగా మారక
 ముందే ప్రేక్షకుల గుండెల్లో నడులు ప్రవహి
 స్తాయి. నదిగా మారిపోతుంది కావేరి. అతా
 కన్యలు, ఉద్యానదేవతలూ వనకన్యకలూ
 స్వాగతం పలుకుతారు బృందగానంతో.

కథాచిత్రం:-

నాటిక మొత్తం చక్కని భాషతో విరివిల్లు
 తోంది. కథ విషయంలో ఒక ధర్మ సందే
 హం రాకమానడు. అగస్త్యుని ఎంతటి ప్రేమ
 మూర్తిగా చిత్రించినప్పటికీ గురు పుత్రికతో
 ప్రణయ కల్పనం ధర్మవిరుద్ధమే. ప్రమాదో
 ధీమతా మనీ' అని పరిపెట్టుకున్నా తప్పు
 తప్పే కనుక నమర్చవీయం మాత్రం కాదు.

రంగమంతా అక్రమించే స్వగళాలలాంటి
 దీర్ఘ వాచకాలూ కేవలం వ్యభావ ప్రకటన
 కోసమే అన్నట్లున్న ఆరోరంగం, గత కథా
 కథనాల వల్ల నాటికలో కొంత విగినడలింది.
 కులపతి రంగప్రవేశం చేయక పోవడం కూడా
 కానికి కొంత రోచేనేమో అనిపిస్తుంది.
 అగస్త్యుడుగాని, కావేరిగాని కులపతిని తలం
 చక పోవడం కూడా సందేహాన్ని కలిగి
 స్తుంది.

అగస్త్యునికి ఆనందమయిగా, రసమయిగా
 కనిపించిన కావేరి ప్రేక్షకులకు మాత్రం
 'రస' మయిగానే కనిపిస్తుంది. కావేరివద్దె
 పోతుందనే భావన మొదట్నుంచీ ప్రేక్షకుల్లో
 పెంపొంద చేస్తాడు రచయిత అధ్యవి అడుగ
 దుగునా వినిపిస్తుంది. అందువల్ల చివరి
 చుట్టం ప్రేక్షకుల్లో ఆపంకృప్తిని కలిగి
 డదు. అస్థితికి ప్రేక్షకులెప్పుడో చేరిపోతాడు.
 క్రమ పరిణామంలో, ప్రదిర్భావాను కూడా

16

ఇది. మహమ్మదీయ ప్రభుత్వంపై
కూడా. ఈ నాటిక విశ్వాసవారిచే
ప్రేరేపించి పాటలు, పాడించింది. 1984
లో ప్రాంతంలో ఈ కావ్యం ఇంచుకూడా
ప్రబలి పాఠ్యగ్రంథంగా కూడా పెట్టారు.
అబ్బూరి వరీకవ్యం వృద్ధిచి కళ్యాణిగా
ప్రేరేపించామి వచ్చింది పాగవంపితే,
కవ్యకళ కళ్యాణిని వృద్ధిచి కడగండ్ల
కావ్యం చేరి ఉత్తర కాలాల్లో కరగించి వరద

పెట్టుకగా వరుగు తీయడం. రెండూ కేంద్ర
కళాఖండాతే.

....

ఉపయుక్త గ్రంథ సూచి.

- 1) అగ్ని పురాణము.
- 2) అబ్బూరి వంశవర్ణన.
- 3) ఏకాంక నాటక పరిచయం.
- 4) కావేరి చరిత్ర.

- 5) కవిక పాపాత్మక చరిత్ర.
- 6) కవిక నాడు శాసనపద పాపాత్మకము
సంవత్సరము.
- 7) కవిక కావేరి మహాకవ్యము.
- 8) కవికలో వచ్చిన మహాకవి.
- 9) వది సుందరి.
- 10) పూర్వకాలానాటి.
- 11) రేపాన్నికావ.

.....

కుక్కీన్ లోకము లున్న గౌరవముతో గోపాకృతి ఉన్న
రక్షోహంత వడిన్ మహాభరి ఫణారంగ ప్రదేశించుపై
నక్షీణోద్ధతి నాడు బాడుఁ జెలఁగున్ హాసంబు తోడం బద
ప్రత్యేపంబులు సేయుఁ గేళిగతులం ప్రాణైక శేషంబుగన్.

ఘనతరసుమీరానంద, స్వనమాలతో సిద్ధసాధ్య చారణగంధ
రవ్వనిలిప మునిసతులు చ, య్యనఁ గురిసిరి విరుల వాన లాడెడుమారిపై.

ఇకమాలోచన 8,4,5,6,7,8,9,10,11 వార్షిక సంపుటముల వెల వరుసగా 20, 20,12,15,15,15,15, 20
రూ. లు ఎం. ఓ. చేసినవారికి ఖర్చులు మేమే భరించి రిజిష్టర్డ్ పోస్టులో పంపగలము. వి. పి. పద్ధతిలేదు
- సంపాదకుడు.

అడ్రసు :-

సంపాదకుడు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి,
రిజిస్టర్డ్ తెలుగు లెక్చరరు, వి. టి. కె. కాలేజీ,
6-4-24, ఇన్నీసుపేట (త్యాగరాజనగర్),
రాజమండ్రి - 1.

